

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

◆ ויהי ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתב והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | בכל יהודי ישנה
נקודת היות שאינה נכבית
מילתא דפליאה - מילתא חרת"א

יב | הצדיקים מרגישים ויודעים
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב | שאלת בעל הצמח צדק' בילדותו
לזקנו 'בעל התניא' זיע"א
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חרתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

קדשת לוי | עצה נשגבה לשבירת התאוות 1.
בת עין | מי שלא הפך תאוותיו הגשמיות לקדשה אין זה שלמות העבודה .. 1.

אוצרות גאוני הדורות

חיי אברהם | הטעמים שבגללם אפשר לקבר את יעקב בארץ ישראל 1.
אבני שהם נחלת יעקב | הנולד בהתר אינו נדון על שם סופו 1.
זרע אהרן | אינו מענישים את האדם על שם סופו 2.
שבט יהודה | ההזכחה מהפסוק ששאלת יעקב "מי אלה" אינה כפשוטה .. 2.
מים יחזקאל | בכרפת השכינה אין חלוק בין ימיו לשמאל 2.
צלח רכב | שונאת עמי הארצות לתלמיד חכם לנשכם כחמור 2.
חסד לאברהם | השומר פיו ולשונו מתקבלת תפלתו לרצון לפני ה' 2.
צמח דוד | על ידי הצפייה לישועה זוכים לה 2.
פני יוסף | נתברך יוסף בזרע רב משום צער מכירתו כאשר השבטים שונשתיעבדו
במצרים 2.
סמוכים לעד | הדורש בדברי תורה ישמר נפשו מעין הרע 2.
חסדי אבות | השלמת עין הרע בעין אחת 2.
חומת אגף | כל בני ישראל נקראים בני יוסף ולפיכך נצולים מעין הרע באמרים
שהם מנרע יוסף 2.
עמודי שש | שמירת הצדקה מעין הרע 2.
כלי יקר | בעל עין טובה נצול מעין הרע 2.
סמוכים לעד | שמירת ברפת כהנים מעין הרע 2.
מחזה עינים | ברפת האבות לבניהם שינצלו מעין הרע 2.
מעשי צדיקים 2.
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה 2.
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד 2.

אוצר פניני החסידות

אור גנוז | דברי התרגום על הפסוק א
דברי שלום | החדוש בדרך הבעל שם טוב זיע"א - לסור מהרע על ידי רבוי אור
אהבה ויראה וקדשה א
אגרא דפלה | על אף ההקטר השי"ת מציץ ומשגיח בין הרפים א
לקוטי שיחות | שאלת בעל ה'צמח צדק' בילדותו לזקנו 'בעל התניא' זיע"א ב
עטרת ישועה | מצד אחד צריך להיות נכנע וישפל, אך בבואו לקיים מצוות ידע
שכחו עצום ב
מחשוף הלבן | הביטוי לסופכם וכן לא תבואו לידי חטא ב
תפארת שלמה | יעקב התפלל שיקרב ה' את ישראל אליו בדרך רחמים .. ג
קדשת לוי | אנו משיגים אהבתו יתברך אלינו ממה שחפץ בתהלתנו וממה
שקרָאנו 'אחים' ג
תורה אור | בחינת 'עינים' - הארת 'אהבה פתענוגים' בתשוקה ודבקות עצומה
'לאסתכלא ביקרא דמלכא' ד
פתוחי חותם | הנמצא בבית הפנסות ובית המדרש זוכה לגן עדן ועליו להתחזק
במדת הבטחון ואמונה בהשגחה פרטית ד
דודאים בשדה | היצר מסית האדם שיתערבו פניות במעשיו הטובים שאין
ביכולתו לעשות מעשיו הגשמיים לשם שמים, ויצר טוב חפץ שהפל יהיה
כראוי ה
אוהב ישראל | דברי התעוררות לתשובה בימי השוכבים ה
קדשת לוי | אמונה גורמת שירה ה
בת עין | על ידי האמונה בעת מחסור שהפל לטובה נמתקים הדינים בשרשם ה
אוהב ישראל | על כל אדם לגאל נפשו ולהוציאה מהגלות הפרטית ה
אוהב ישראל | על ידי רכילות ולשה"ר נמשכים כל הצרות והחלשות ו
אור החיים | עצות להתגברות על התאוות | התורה ותענוג עולם הבא הם הנאות
אמתיות וקמיות לנצח ו

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

עיצוב ועימוד עלונים: שוקי קנר

נושאים בפרשת ויחי

אור גנוז

רבי שלום מ'שאץ זיע"א
דברי התרגום על הפסוק

לא יסוד שבט מיהודה וגו' (מט ט). בתרגום ירושלמי 'לא פסיק מלכין מדבית יהודה וכו' עד זמן דייתי מלכא משיחא דדידיה הוא מלכותא וליה עתידין דישתעבדון כל מלכותא דארעא.

התקון הגדול שתקן הבעל שם טוב זיע"א לחבר ולקשר לב המון העם עם התלמידים חכמי ים

ידוע בעולם, ובפרט בעולם החסידים, גדלת וקדושת וחקמת הבעל שם טוב הקדוש ו"ל, כל דרכיו הקדושים, ובפרט מה שעשה ענין גדול ונורא, מה שכל השנים היו העמי הארץ שונאים לתלמידי חכמים וצדיקים מחמת קנאה, והוא ו"ל קרב אותם בשתי ידים ונעשו אוהבים ונכנעים ומתנהגין בישר, ומבניהם ובני בניהם בני תורה, נפלאות גדולות בזה מאד מאד.

את שנאת העמים לעם ישראל ויכול לתקן רק מלך המשיח

אבל כל העמים שונאים אותנו גם כן מחמת קנאה, וכן ידוע למבני מדע שהטעם הוא מחמת קנאה, וכדאמרו ו"ל (שבת פט) הר סיני שירדה שגאה לעכו"ם עלינו, וזה לא יוכל שום צדיק וחסד לתקן רק המלך המשיח בעצמו יובילו שי למורה במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

דברי שלום

רבי שלום מבראהין זיע"א

החדוש בדרך הבעל שם טוב זיע"א - לסור מהרע על ידי רבוי אור אהבה ויראה וקדושה

האיר ה' בשכלי ענין פלגתת יעקב אבינו עליו השלום עם בנו יוסף הצדיק עליו השלום. כי הלא דבר הוא, שהרע מאד בעיני יוסף מה שעשה אביו כן. ולמה נקרא שמה 'תורה' - שמורה דרך בעבודת ה'. ומסתמא יש בזה ענין ונפקא

מינה גדולה בעבודת ה' יתברך שמו.

ונראה לפי עניות דעתי, כי מנשה' לשון 'שכחה', כמו שפתיב 'פי נשני' (בראשית מא נא), גם לשון 'גיד הנשה' (שם לב לג) - שנשה ממקומו. וזה מורה על ענין סור מרע, שצריך לשפח את הרע, וצריך לנתק ולסלק עצמו מהרע.

ושם 'אפרים' מורה על לשון התגברות והוספה בעבודת השם יתברך, וכמו שפתיב 'כי הפרני' (שם מא נב) - לשון רבוי.

והנה בודאי כל אחד היה עוסק בעבודתו לפי שמו, וכמו שכתב הבעל שם טוב ו"ל על פסוק וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאֵדָם נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ (שם ב טו). והנה עבודת יוסף היה בסברת בית שמאי, כי יוסף הוא בחינת צדיק יסוד עולם, שנוטה אל הדין, כידוע ליודעי חן, די'צחק' אותיות - 'קץ חי', והבן.

על כן סברתו 'כי מנשה הבכור', כי זה ההתחלה והעקר לצסק בסור מרע בבחינת נשיה מהרע. אבל יעקב אבינו - מדת הרחמים שנוטה אל החסד כידוע ליודעי חן, לא רצה בזה, אלא 'אפרים הבכור' - להפרות ולהרבות בעבודת השם יתברך, וממילא הרע נפל.

וזה אשר האירו לנו רוח אפינו קדש הקדשים רבן של כל בני הגולה רבנו ישראל בעל שם טוב נוחו עין ותלמידיו הקדושים, כי עד ימיו היה עקר העבודות בסגופים ותעניותים ובשכירת החמר והרע.

אבל הוא דרך קשה מאד, ובעונותינו הרבים נתגברה החלשה בעולם, גם הוא דרך מספן מאד, ויכול לירש תרתי גיהנם. ובפרט כעת בהתגברות הקלפות, והבן.

גם הוא דרך ליחידי סגלה, אבל אינו שורה לכל נפש, והרבה נשתקעו בהרע חס ושלום מחמת שלא רצו לקבל עליהם קשי העבודה.

על כן רחם השם יתברך על כלל ישראל,

ועיר וקדוש משמא נחית אור ישראל וקדושו, וללהב יצא להלהיב את לבות ישראל לאביהם שבשמים, וזוקקין דנורא ובאורין דאשא נפקו מפומיא, וכל נצוץ מתחלק לכמה טעמים.

עד שתלמידיו ותלמידי תלמידיו יצאו למאות ולא לפים, וחקרו חבורים עד אין שעור בכמה אפנים שונים, ודרכים מתוקים בעבודת השם יתברך ובאהבה ויראה, וכלם מקום קדוש יהלכון ממקור ישראל, אשר בקל להישראלי הרוצה לגשת אל העבודה להתגבר בעבודת האל, וממילא הרע נפל.

ביאור הפסוק על פי הנ"ל

וזה שאמר יעקב אבינו עליו השלום ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל - כי כמה יגדלו על ידי זה הדרך, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים. וכמו שאיתא באגרת הבעל שם טוב ששאל למשיח, אימתי אתי מר והשיב לו - כשיתפרסם תלמידך בעולם וכו', עין שם.

ומה שקראו אחיו הקטן, כמו שאמר הקדוש ברוך הוא עתידין צדיקים שייקראו על שמך - יעקב הקטן דוד הקטן. ובאמת הבעל שם טוב היה בחינת דוד, כידוע.

בעקבתא דמשיחא חוצפא יסני - להתקרב על אף שמלכך בעברות

אך זה צריכין אנו למודעי, כי מפל מקום הכל מודים שקדם כל מצוה ותורה ותפלה צריך להקדים במחשבה בחינת סור מרע, הינו לשוב ולהתחרט על העבר ולקבל על עצמו שלא לשוב לכסלה, ואחר כך יתגבר בעבודת האל. הגם שהרע טמון בתוכו, אל ישגיח בזה כלל, ויעשה עבודת השם יתברך בכל כחו ובכל פנותו.

ושמעתי בשם הצדיקים: בעקבות דמשיחא חוצפא יסגא (פוטח מט) - הינו אפלו מי שהוא מלכך בעברות ובחטאים ופושעים רחמנא לצלן, ירהב בנפשו עז לגשת אל הקדש לעבד את ה' בהתלהבות וכננות, אך חצפה כלפי שמים מהני (סנהדרין קה):

פרשת ויחי

על אף ההסתר השית מציון ומשיח בין החרכים

דבר אחר למה היא סתומה, מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם, עד כאן לשונו.

הפתוחות והסתומות שבתורה הם נקראים חלונות וחרכיים, והשם יתברך

ויחי יעקב בארץ מצרים (דבר אחר למה היא סתומה, מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם, כ"ד צו א) (מו כח)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

משגיח מן החלונות [על] ישראל, מציץ מן החרכיים (שה"ש ב ט) קאי על ימי עינים ומרודם, הגם שהם בהסתר פנים כביכול, השם יתברך משגיח מן החלונות:

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה
(מו כח)

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
שאלת בעל הצמח צדק בילדותו לזקנו
'בעל התניא' זיע"א

כבוד קדשת מורי תמי אדמו"ר ספר:
בהיות הצמח צדק ילד ולמד את
הפתוב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה
שנה, תרגם לו מורו – על פי פרוש בעל
הטורים – שאת י"ז שנותיו המבחרות חי
יעקב במצרים.

כשכא הפיתה מהחדר שאל את זקנו
אדמו"ר הזקן: הייחן שיעקב
אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר שנות
חיו י"ז שנה שגר בארץ מצרים ערות
הארץ.

ויענהו אדמו"ר הזקן: כתיב ואת הוודה
שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו
גשנה' (מו כח), ואיתא במדרש – מוכא
ברש"י – אמר רבי נתמיה, להתקין לו
בית תלמוד, שתהא שם תורה ושיהיו
השכטים הוגים בתורה. להורות לפניו –
גשנה, לשלומדים תורה מתקרבם להשם
יתברך, ולכן היתה בחינת ויחי' גם
במצרים. עד כאן.

הלמוד מדרוק לשון מענה 'בעל התניא'

ויש לומר שאדמו"ר הזקן דיק להוסיף
בתשובתו מהמדרש ושיהיו השכטים
הוגים בתורה בכדי לרמוז לבאור 'יתרון'
האור הנמשך מן החשך.

דהנה האבות הם בחינת אצילות,
והשכטים' – מלשון המשכה
כמו כוכבא דשביט – הם בריאה יצירה
עשיה. ולכן בנוגע ליעקב עצמו, לגבי
מדרגתו מדרגת האצילות (הינו האור הפלמי
מגבל) אין שום מציאות בהחשך וההעלם
של מצרים.

ולכן מביא אדמו"ר הזקן מהמדרש:
'שתהא שם תורה' ושיהיו השכטים
הוגים בתורה' – כי מכיין שהשכטים הם
בריאה יצירה עשיה, עלמין דפרודא ומקום
החשך, הרי על ידי למודם בתורה בארץ
מצרים פעלו להאיר את החשך גופא שהוא
בחינת מציאות לגביהם, ועל ידי שהפכו
את החשך לאור נמשך להם 'יתרון' האור
הבא מן החשך עצמו.

ואף שיתרון האור הזה לא היה בייעקב
מצד עצמו – כי לגבינו לא היה
חשך מלבתחלה – אבל על ידי זה שהתקין

לו בית תלמוד שתהא שם תורה וישן על
ידי זה] יהיו השכטים הוגים בתורה, פעל
שגם הוא זכה לבחינת ויחי', יתרון האור
הנמשך מן החשך. ובדגמת הידוע שעל
ידי עבודה בבריאה יצירה עשיה – מוסיפים
אור באצילות:

ויקראו ימי ישראל למות ויקרא לבנו יוסף
(ויקראו ימי ישראל למות, כתיב כי גר אנכי עמך
תושב וגו' (תהלים לט), 'כי גרים אנהנו לפניך וגו'
כצול ימינו על הארץ ואין מקוה' (דה"י א' כט),
והלואי כצולו של כתל או כצולו של אילן אלא
כצולו של עוף בשעה שהוא עף הכתיב 'כצול
עובר' (תהלים קד), בראשית רבה צו ב) (מו כט)

עטרת ישועה

רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א

מצד אחד צריך להיות נכנע ופשל, אך
כבואו לקים מצות ידע שכחו עצום

ויקראו ימי ישראל למות, ובמדרש רבה:
הדא הוא דכתיב ימינו כצול [עובר
הלואי כצולו של כתל וכצולו של אילן
אלא] כצולו של עוף הפורת. ולהבין מה
שיכות זאת לכאן.

ויש לרמוז, לפי מה שפרש מרן אבינו
וצ"ל בנסח הפיט 'אדם יסודו מעפר
וסופו לעפר' (תפילה ימים הנוראים), אשר הפעל
פיטן סדר בכאן איף שיהיה האדם נכנע
ושפל בעיניו שלא יעבר שום עברה.

ואם כן יכול האדם חס ושלום לפל
ממדרגתו ויאמר אפלו אם אעשה
כל המצות שבעולם כאין אשוב נגד
הקדוש ברוך הוא ואני שפל ונבזה.

על כן מסים וכחלום יעוף, הינו שאם
ייטיב האדם דרכו ויכול לעלות במסלה
העולה בית אל ולעוף השמים כמו שנאמר
אצל חנוך וייתהלך חנוך את האלקים
[ואיננו] כי לקח אתו האלקים' (בראשית ה
כד), ותבת חלום עולה חנוך.

והינו כמו שהוא פרח באויר לשמים
ונקרא עוף השמים כמו שאיתא
בתקוני זהר (הקדמה ב:) 'כי עוף השמים
יוליך את הקול' (קהלת י ט) דא מט"ט, וזו
וכחלום יעוף דיקא, וכמו כן כל איש
מזרע ישראל הגם שהוא בשפל המדרגה
יכול בזמן מועט על ידי מעשים טובים
להיות בשמי מרום כמלאכי מעלה, עין
שם היטב.

כאור הפסוק ומאמר המדרש על פי הנ"ל

וזו ויקראו ימי ישראל למות, הינו שבאם
האדם שפל בעיני עצמו ונקרא בחינת

מיתה, דבר שנתבטל מכמו שהיה מקדם,
וכן האדם נתבטל וכאפס ואין הוא, ואז
יוכל חס ושלום לפל ממדרגתו ולא יתפלל
כלל ולא יעשה שום מצוה מחמת ענוה.

אז העצה ויקרא לבנו ליוסף, הינו שישים
אל לבו איף שבחינת מט"ט היה גם
כן בזה העולם כן אדם, ועתה נתעלה
למרום ונקרא עוף השמים, וזו בחינת
יוסף, כי יוסף עולה עוף בחינת מט"ט
בחינת יסוד פנודע.

וזו ויקרא לבנו ליוסף, הינו הגם שהוא
בנוי מגוף העכור, עם כל זה יוכל
להיות סוד יוסף' - בחינת עוף השמים
דא מט"ט.

ועל זה מביא המדרש רבה ימינו כצול
כצולו של עוף הפורת, רומז על
הנ"ל, הגם אשר ימינו כצול עובר וכענן
פלה כמו שאמרין בנסח הפיט הנ"ל, עם
כל זה כצולו של עוף בסוד וכחלום יעוף
הנ"ל – שייכול להתעלות ברום המעלות
כמו עוף השמים בחינת מט"ט, ויש שפיר
שיכות דברי המדרש רבה לכאן:

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואניכה
לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים

(מט א)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא

הביטו לסופכם ובזה לא תבואו לידי
חטא

אי נמי פרוש האספו לשון סוף, דכשפתלק
התבה היא אותיות 'הא סוף', כלומר
הביטו לסופכם בעת שתצאו מן העולם
הזה ותלכו לאותו עולם, תדעו שאתם
משרשים בשכינה, שהרי אתם מחלקים על
פרקיה, וכשתלכו לאותו עולם להתאחו
בשרשו, ואם חס ושלום שום אחד פגם
בנפשו לא שיף שיתאחו בשרשו, לכן
הביטו לסופכם ודעו וראו מה יקרא אתכם
באחרית הימים שהיא השכינה שאתם אחוזים
בה, ובזה לא תבואו לידי חטא:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

יעקב התפלל שיקרב ה' את ישראל אליו
בדרך חמים

יבאר על פי מה שנתבאר בפתוב (שיה"ש
א ט) 'משכני אחריו ברוצה', פרוש
אנו מתפללים להקדוש ברוך הוא להמשיך

יש ב' מיני עבודת ה' יש שעובד מחמת התענוג בעבודתו ויש שעובד בכרי שיגיע תענוג לבורא

ובזה נראה לבאר מאמר חז"ל (ברכות יב.) כל הכורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם. פי' יש שני מיני עבודות, האחד שיקח לעצמו רמיזא דחכמתא במה שרואה בכל יום ויום גדלת הבורא ברוך הוא פאשר הארכנו לעיל עין שם, ומחמת פן מחזק עצמו לעבודתו, ומחמת גדל התלהבות הגדולה הבאה אליו בוא בוא בשמחה גדולה, פאשר ראינו מפמה בני אדם, ומתענג מאד מחמת השמחה ההוא, וכשמרגיש התענוג ההוא אז רוצה תמיד להתלהב לעבודתו יתברך בכדי שיבוא לו עוד התענוג ההוא, ועקר פונתו מחמת התענוג, ונמצא בעבודה פזו גורם שפע רב לכל העולמות ולכל נפשות קדושות ולכל רוחות קדושות ולעולם המתחות.

ויש עוד סדר העבודה אשר למעלה מזו, דהיינו שעקר פונתו הוא רק בכדי שיגיע תענוג להבורא ברוך הוא כבכול, לפי שגורם שיתגדל ויתקדש שמו הגדול לעלם ולעלמי עלמאי, וזהו העבודה הגדולה, וגורם גם פן שפע רב לכל העולמות.

חלוק שניו שני דרכי העבודות האלו

וההפרש שבין שני עבודות הנ"ל היא, עבודה הראשונה היא מעלא לתתא שעובד את ה' מחמת שמקבל תענוג מן עבודת ה'. ועבודה השנייה שהיא כדי שהבורא יתברך יקבל תענוג היא מתתא לעלא והורדת השפע בא מעצמה, והוא עקר פונתו בכדי לגרם תענוג להבורא ברוך הוא.

וזהו פרוש הגמרא כל הכורע וכו' והנה ענין הכריעה הוא מעלא לתתא כחייזרא, וידוע לכל שצדיק נקרא 'כל', דהיינו שיש מדרגה תחתונה דהיינו שעקר פונתו בשביל שפע עליונה להורידה לעולם התחתון, וזהו 'כורע בברוך' דהיינו שגורם ברכה לעולם, וזהו נקרא גם פן עבודת הבורא, אבל גלו לנו חכמינו ו"ל שיש מדרגה למעלה ממנו כמו שאמרנו לעיל וזהו 'זוקף בשם' שגורם תענוג להבורא ברוך הוא.

וזהו 'דרך בערף כו' ישתחוו לך בני אביד' דהיינו שאין זה הפח בהכריעה וזקיפה כי אם לישראל לבד, ולא באמות כי שם נאמר (בתפילת ועל כן נקוה) 'לפניך ה' אלהינו יכרעו ויפלו', וזהו 'דרך בערף כו' ישתחוו לך בני אביד':

ושלום בשום תפלת עמו ישראל, אף שהקדוש ברוך הוא נקרא הגדול הגבור והנורא, לו דומיה תהלה, אף על פי כן יקר בעיניו דבורים של עמו ישראל, אפלו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה, אף על פי כן מגיע מזה תענוג להבורא יתברך.

ואל יחשב אדם, אם פן גדול כל כך מדת טובו של הקדוש ברוך הוא מה לי להתפלל בלב נשבר ונדכה, בלא זה גם פן הקדוש ברוך הוא מקבל התפלה.

אסור לאדם לחשב כך, כי ראוי לכל אדם שיחשב הדברים ההם קדם כל תפלה דהיינו פמה מלאכים יש לו אשר כל מלאך הוא שלישי עולם, והם כגרגירי החרדל בפני אופן אחד, והאופנים פנ"ל לפני תיה אמת, והחיות פנ"ל לפני פסא הכבוד, וכלם שואלים איה מקום כבודו.

ואתה פן אדם ישמעו אגניד מה שאמה מוציא מפיה פלם אהובים כו' וכלם עושים באימה וביראה רצון קונייהם, ומעתה יתיר האיש וילפת בעמדו להתפלל לפני מלך גדול כזה ומהראוי להזדעזע בכל אבריו.

וכן לאחר התפלה יחשב בדעתו, איך ימלא את לבבי לדבר פפי דברים בטלים ונהנה מהם, הלא רגע אחד שדברתי מקדם לפני מלך גדול ונורא, ובפרט שעתיד עוד לדבר לפניו, והקדוש ברוך הוא 'מלא כל הארץ כבודו', ואז יכול להיות שתהא תפלתו רצוי לפניו יתברך למלאות משאלותיו לטובה.

ומזאת התפלה מגיע להבורא ברוך הוא תענוג, והוא גורם שפע בכל העולמות, כי הכל תלוי במעשה תחתונים, על ידי תפלתנו ושירות ותשבחות שלנו.

ונמצא מזה נכר גדל טובתו יתברך, שאף על פי שהוא מלך גדול כמו שאמרנו למעלה, אף על פי כן יקר בעיניו מאד דבורנו הן בעסק התורה הן בעסק התפלה, וכמו שפיט 'אשר אמץ תהלתך' (תפילת שחרית ליוה"כ) 'ואבית תהלה וכו' והיא תהלתך' (תפילת מוסף ליוה"כ), ומזה נפר גדל אהבתו בנו יתברך.

ונם ראה עוד אהבתו שקראנו אחים פנאמר (תהלים קכב ח) 'למען אחי ורעי', ונמצא בזה המדה הוא משג אצלנו, ועל זה שיף מלת 'אתה' ובמה יודוך אחיך כמו שפרשנו.

אותנו אליו במדת החסד ואנחנו נרוצה אחריו, כי בענין קנין משיכה הוא שני אפנים, הראשון הפישה במקל והיא תבוא, והשני קוראה לה והיא באה (קידושין כב:).

והנה באפן הראשון בבחינת הפישה במקל הנה פכר לקינו והצללנו בכבד הגלות המר, אף אנו מצפים להיות הגאלה וישועה באפן השנית בבחינת 'קוראה לה והיא באה'.

באר רמז הפסוק על פי הנ"ל

וזהו שאמר יעקב אבינו את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, שהיה מתפלל על אחרית הימים קדם ביאת הגואל, שאין בנו עוד פח לסבל היסורים מכבד הגלות המר, הנה יקרא אתכם בקריאה בעלמא, ויהיה המשיכה אליו בקריאה, והיא בבחינת הדעת ולא על ידי יסורים חס ושלום, אז 'השיבנו ה' אליך ונשובה' בתשובה שלמה, 'חדש ימינו כקדם' (איכה ה כא):

יעקב אבינו נצטער כראותו ארך הגלות המר ונתנחם ושמח מהגאלה העתידה

או יאמר, האספו ואגידה לכם וגו' פרש רש"י, בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה. להבין זה, דהנה פשנת את עצמו להסתפל בכל דור ודור מה שיעברו על בני ישראל עד ביאת משיח, וראה בארץ הגלות המר ובחשכות הגדול, הנה מזה נתעצב אל לבו מאד ונסתלקה ממנו שכינה בעבור העצבות.

אך השבטים נחמו אותו ופתחו ואמרו 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד' (דברים ו ד), כמו שפרש רש"י בפרוש, ה' שהוא עתה אלהינו, לעתיד יהיה ה' אחד וישמו אחד, כי צריך להיות שמת בזה במה שיהיה לעתיד בהגאלה ה' אחד לכל העולם, 'ביום ההוא יהיה' וגו' (זכריה יד ט), לכן אמר הוא 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (פסחים נא), שיהיה פן במהרה בימינו. אמן:

יהודה אתה יודוך אחיך ירך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך (מט ח)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

אנו משינים אהבתו יתברך אלינו ממה שחפץ כהתלתנו וממה שקראנו 'אחים'

או יבאר מלת 'אתה', כי ידוע שכל אדם צריך להתחזק בלבבו אמונה זאת שבודאי אין הקדוש ברוך הוא מאס חס

זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אנית וירכתו על צידו (מט יא)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הנמצא בבית הכנסת ובית המדרש זוכה לגן עדן ועליו להתחזק במדת הבטחון ואמונה בהשגחה פרטית

אפשר לרמוז, הידוע שבני ישראל לא בחר בהם ה' כי אם מפני שיהיו עוסקים בעבודתו ויהיו משכמים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, כמו שאנו אומרים בתפלה 'אשרינו מה טוב חלקנו וגו', אשרינו שאנו משכמים ומעריכים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

ומי שתמיד חשקו ופעלתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, זה הוא הגורם לו לזכות לגן עדן התחתון ולגן עדן העליון, לפי שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות של עולם הבא, ומדה פגוד מדה, הוא היה עקר דירתו בזה העולם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לפיכך יזכה לשבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות של עולם הבא.

והנה הבא להיות בבתי כנסיות ובתי מדרשות צריך לתת בטחונו בה' באמת, וידע ידיעה אמיתית שהקדוש ברוך הוא יתברך שמו הוא הן והמפרנס והמשגיח בפרטות על כל אחד ואחד, ואין הדבר תלוי ביד האדם עד שיצטרך לטרם הרבה ולבטל ימיו ושנותיו בענין המחיה, אלא כיון שהכל בידו ויתברך, אפלו בעסק כל שהוא יזמין לו פרנסתו.

וזה היה אצלי פונת הכתוב (משלי י כב) 'ברפת ה' היא תעשירי ולא יוסף עצב עמה', הפונה 'ברפת ה' היא מדת הבטחון, ודהינו מי שבידו מדת הבטחון אפלו בעסק כל שהוא תחול עליו הברכה ו'היא תעשירי', ולא יוסף עצב עמה', דהינו לא יהיה צריך לטרם, דמי שיש בידו מדת הבטחון אינו צריך לטרם.

הרמז בפסוק

וזהו הרמז זבולן לחוף ימים ישכן, כלומר, מי שרוצה לזכות להיות חלקו בגן עדן הנקרא 'זבול', ישכן בזה העולם לחוף ימים, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות ששם ים התכמה. וכי תימא ובמה יתפרנס, לזה אמר והוא לחוף אנית, כמו שמפרש במקום אחר (שם לא יד) 'היתה פאניות סוחר ממרחק תביא לחמה'.

וזהו שמסים וירכתו על צידו, כלומר, עקר סמיכתו ובטחונו של זה האיש יהיה

שאין פן כשלא ילעס ויטחן המאכל בשניו לא יבא לידי עכול כלל ולא יהיה לו למזון ולשבוע.

וכך על דרך משל, פדי שיהיה מזון לרמ"ח אברין דמלכא שתהא נפשו מרפכה אליהם שיתאחד ממש עם הנפש, צריך להיות בבחינת שנים הטוחנות ומפררות, דהינו לפרר ולברר כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו ולדקדק ולפשפש בהן ולהיות ממארי דחושבנא לשקל כל דרכיו ולפלוס מעגלותיו.

ונקרא בלשון הגמרא 'מקדק במעשיו', ששל ידי כן יהיה בבחינת עכול בנפש, שהטוב קבל למזון ולשבוע והפסלת המערב תערבת זר ופסלת ידחה לחוץ.

וכן בענין ברורי המדות אהבה ויראה, כל חד לפום מאי דמשער בלביה ושוקל במאזני שכלו כיצד היא האהבה האמתית לה', וכיצד היא בחינת אתהפכא חשוכא כו' באמת לאמתו.

להיות מנגע את עצמו ביגיעת הנפש לבא למדרגה זו שיהיה נקבע בלבו באמת לאמתו בלי דמיונות כו'. וכיוצא בזה פמה דרכים הידועים למבקשי ה' יבינו כל מאליהם - שצריך לדקדק ולפשפש כו' ולהיות מנגע עצמו כו'.

על ידי הנ"ל מגיע לבחינת 'חלב' - הגדלת המדות והפיכתם לטובה מקצה לקצה

אך אחר כך יגיע לבחינת ומדרגת ה'חלב'. כמו שהחלב על דרך משל מגדל את הולד להיות אבריו נגדלים, כך בחינת החלב של תורה מגדל את מדותיו - אהבה ויראה כו' - להיות לו אהבה ויראה היותר גדולים בגדלות המחין.

וזהו רחצות בחלב כו' (שה"ש ה יב), שהחלב מרחיץ המדות ונהפכין ממהות למהות להיות נהפך לבו ונעשה כאיש אחר לגמרי בשנוי המדות כלין שוין לטובה.

ולכן שנים - לבנונית ובהירות המדות

ומזה ימשך להיות לכן שנים, שיהיה בהם בחינת לבנונית ובהירות בברורי המדות בעלוי אחר עלוי עד רום המעלות בבחינת ראיה חוששית שלא ביגיעה - יגיעת הנפש ויגיעת בשר, רק מיד יגיע אליו כו'.

וזה חכלילי כו' מיין כו' מחלב כו'. ובחינת יין וחלב נעשה הכל בחינת 'חכלילי', לי לי עד רום המעלות:

חכלילי עינים מיין ולכן שנים מחלב (מט יב)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

בחינת 'עינים' - הארת 'אהבה בתענוגים' בתשוקה ודבקות עצומה 'לאסתכלא ביקרא דמלכא'

פרוש 'עינים' הוא מה שנקרא 'עיני תמיד אל ה' (תהלים כה טו), 'הנה עין ה' אל יראוי' (שם לג יח), והוא בחינת 'לאסתכלא ביקרא דמלכא', דהינו שיאיר בלבבו אור האהבה לה' בבחינת ראיה, היא בחינת 'אהבה בתענוגים' שהיא מדרגה העולה על כלנה למעלה מאהבה רבה' ו'אהבת עולם'.

וכענין שכתוב 'עיניך יונים' (שה"ש ד א), כמו זוג יונים שמסתכלים תמיד זה על זה ומתענוגים כו', כך יהיה קשר האהבה בדבקות נפלא ועצום עד שיהיו עיניו ולבו כל הימים רק לאסתכלא ביקרא דמלכא.

וכמו שאיתא בזהר (ח"ג פד) על פסוק 'הסבי עיניך כו' (שה"ש ו ה) דמוקדין ליה בשלהובין דרחימותא, שתהא האהבה מתלהבת ומתלהטת בלב איש להתענג על ה' מרב כל עד שאין כח בנפשו להגביל את האהבה בלב רק בבחינת ראיה מבחיין.

'חכלילי עינים' - אדמומית העינים מרב האהבה | בחינת מדרגת השבת

וזהו ענין חכלילי עינים, פרוש אדמומית העינים, שאדם העינים הוא מחמת תקף רשפי אש דמוקדין ליה בשלהוביתא כו'. והוא בחינת מעלת ומדרגת השבת, 'אז תתענג כו' וקראת לשבת ענג' (ישעיה נח יג-יד).

ההכנה לכך על ידי העבודה בימות החל

אך מי שטרם בערב שבת כו' (ע"ז ג). ולכן צריך כל ימות החל ליגע את נפשו, לעורר את האהבה רבה' ו'אהבת עולם', ועל ידי זה יגיע לבחינת האהבה בתענוגים' המתגלית בשבת.

בחינה הנ"ל היא מדרגת 'יין' | באור דרשת הגמרא 'כל חך הטועם אומר לי לי'

והנה כל זה בא מבחינת ומדרגת יין, יינה של תורה. וזהו חכלילי, כל חך הטועם אומר לי לי (כתובות קיא:), לפי שיתגלה בחינת חך הטועם את היין, דהינו בחינת חכמה וטעמי מצות שהם בחינת תענוג העליון, ועל ידי כן נתעלה בעלוי אחר עלוי, לי לי עד רום המעלות.

ולכן שנים' - פשוט ובדיקת המעשים הרק היטב כדי לזכות למדרגת הדבקות

ולכן שנים מחלב, פרוש פי שנים הם הטוחנות את המאכל להיות מתעפל במעיו, ששל ידי זה יהיה מזון לגוף, מה

• לשונות של אור •

אמונה ובטחון

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

אמונה גורמת שירה

כששופע על האדם אמונת הבורא מתחיל לשורר ולהודות לה' (ד"ה נפתלי):

על ידי צנה מתרחב השפע לאדם

בצרת איש ישראל ח"ו וכו', על ידי חלי האדם נעשה כלי לקבל השפע, כדרך בני אדם כשרוצים לעשות מכלי קטן כלי גדול צריכה שכירה, כן הש"י ב"ה רוצה להשפיע להאדם, וצריך שיהא ביכלתו שיהיה יותר גדול, גלגל כן שלח לו צרה או חלי ח"ו, שנהו שכירת הכלי קטן שאחר כך יהיה יותר גדול (ד"ה בפס' ויברכם):

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א

על ידי האמונה בעת מחסור שהכל לטובה נמתקים הדינים בשרשם

העקר הוא להאמין באמונה שלמה שכל מה דעבד רחמנא לטב עבד, ולכרך לבורא עולם ב"ה על הרעה בשמחה ובטוב לכב ממש כשם שמכרך על הטובה, ואפילו ח"ו כשהאדם הוא מחסר ממשאלות לבו, אעפ"כ יהיה אשוויו ותהלותיו של אדם לבורא עולם ב"ה על חיינו המסורים בידו ועל נשמותינו המפקדים בידו וכו', ואע"פ שהוא מחסר ממשאלות לבו אעפ"כ יאמין באמונה שלמה שכלול בזה חסד ד' באתכסיא, בכדי לכרך על זה בשמחה ממש, ובזה האמונה והתהלה גורם שנמתקו הדינים בשרשם (ד"ה מאשר):

נאלה

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

על כל אדם לגאל נפשו ולהוציאה מהגלות הפרטית

הגם שהנאלה אמתית בכלל הכנסת ישראל עדין מכסה ונעלם מאתנו, עכ"ו צריך כל איש ישראל לתקן נפשו ולהוציאה מגלות הפרטי שהוא משעבוד היצה"ר, ויקבל על עצמו באמת על התורה והמצוות כנתינתה בהר סיני, ובזה יצא לחרות בידוע (ד"ה ויברך):

שצריך לעבד הבורא ברוך הוא בכל דרכיו אפלו בעניני גשמיות פנודע, אומרים מי יכול לעשות כן, אפלו מלאך הוא רק מבין דרך זה, אבל לכלל עשיה קשה אף למלאך.

וזה טענת היצר הרע. אבל היצר טוב משיב, אני יודע מקום התורה פי קרוב הדבר בפיה ובלבבך לעשותו.

וזהו שאמר טענת היצר הרע: 'אלקים' הוא המלאך, 'הבין' רק 'דרכה' של תורה, אבל לא 'מקומה' לעשותה, אבל 'יהוא', היצר טוב, אומר 'ש'דע' את 'מקומה', ודו"ק היטב:

שוכבים

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

דברי התעוררות לתשובה בימי השוכבים

ועל פגם הברית תקנו קדמונו ו"ל להתענות ולעשות תשובה בימי פרשיות של שוכבים" פידוע מספרים הקדושים. והנה הגם שנתמעטו כעת כח הדורות בעוונותינו הרבים, ואינם יכולים לעשות סגופים ותעניות כראוי, עם כל זה מי שנוגע יראת ה' בלבבו, צריך להתאמץ בכל יכלתו ולעשות תשובה על זה החטא, פי גדול הוא מנשא.

ובפרט בימי פרשיות של שוכבים" המסגלים לכה, ומהראוי לומר ברפת תקע בשופר גדול בפגנות הראויים כמבאר בסדור האריז"ל, גם יהי רצון הפתוב שם קדם חתימת הברכה, והפל ביראת ה' וברעותא דלבא.

התשובה על ידי תורה תפלה וצדקה ובעקר על ידי למוד וברור הלכה בתורה שבעל פה

ועקר התשובה הוא על ידי תורה ותפלה וצדקה, כל אחד ואחד לפי יכלתו, ובפרט בלמוד תורה שבעל פה, ולכרך הלכה בלבון וברור יפה, בזה הוא מקפץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין, ומברר אותן מתוך הקלפות להוציא בלעם מפיהם, בסוד 'חל' בלע ויקאנו' (איוב כ טו).

וזהו עקר התקון של פגם הברית, פי למוד תורה שבעל פה בכונת הלב,

וביראת שמו ותכרך הנכבד והנורא, וכל שפן מי שזוכה ללמד תורה לשמה ממש, ועל ידי תשובה כראוי, מאסף ומיחד כל חלקי הטוב והניצוצין קדישין למקורן ולשרשן לה"א תתאה, ומיחד אותה בבעלה

(ד"ה ויקרא):

על הקדוש ברוך הוא שהוא המשגיח ומכין טרף לכל, 'צידן' גימטריא 'אלהים חיים', דהינו עקר בטחוננו באלהים חיים, והבוטח בה' חסד יסובבנו:

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך

(מט ב)

דודאים בשדה

רבי ראובן מ'אונג' זיע"א

היצר מסית האדם שיתערבו פניות במעשיו הטובים שאין ביכלתו לעשות מעשיו הנשמיים לשם שמים, ויצר טוב הפץ שהכל יהיה כראוי

מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, במסורה: נדיב נדיבות יעץ והוא על נדיבות יקום (ישעיה לב ח), אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה (איוב כח כ), הרי ג' פסוקים ובכל פסוק ז' תבת ג' בימין וג' בשמאל ומלת והוא באמצע.

ונראה לבאר על דרך הצחות, פי האדם יש לו מלחמה היצר טוב עם היצר הרע. והנה היצר הרע הוא בא מתאות גופניות, הוא נגלה, והיצר טוב הוא בא מלח הנשמה, הוא נסתר. ומלת 'הוא' רומז על הנסתר פנודע.

והנה כשאדם עובד ה', שמתפלל או לומד תורה או דורש דברי תורה ברבים, מסיתו היצר הרע שיהיה מחשבתו להתפאר בפני בני אדם שיחזיקו אותו לצדיק ויתנו לו פרנסה ומזון הרבה, אבל היצר טוב אינו רוצה בזה, רק פונתו לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא.

באור המסורה על פי הנ"ל

וזהו שאמר המסורה טענת היצר הרע: מאשר רצה לומר על ידי שיפארו אותך, על דרך 'כי אשוני בנות' (בראשית ל יא). שמנה לחמו, יהיה לך פרנסה. ומסית לאדם לעבד לשום פניה. אבל והוא רצה לומר היצר טוב הבא מהנשמה שהוא נסתר, פונתו יתן מעדני מלך מלכו של עולם ולא לשום פניה.

גם נמצא בני אדם שאוהבים נדיבות וצדקות, רק מסיתים ויועצים לבני אדם שיפארו צדקה, אבל הוא בעצמו אינו רוצה לתן. אבל היצר טוב אומר לאדם שהוא בעצמו יהיה נדיב.

וזהו שאמר 'נדיב נדיבות יעץ' לאחרים ולא לעצמו. וזה דעת יצר הרע אבל 'יהוא', הוא היצר טוב פנ"ל, 'על נדיבות יקום' בעצמו.

גם נמצא בני אדם שומעים דברי מוסר

לשון הרע

אהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפסא זיע"א על ידי רכילות ולשה"ר נמשכים כל הצרות והחלשות

כשאחד מישראל פוגם חס ושלום בחמשה מוצאות הפה, הינו על ידי לשון הרע ורכילות ושאר דבורים לא טובים רחמנא ליצלן, אזי מזה נמשך כל הרעות וכל הצרות וחקלשות רח"ל (ד"ה ויקרא):

תאוות

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א עצות להתגברות על התאוות | התורה ותענוג עולם הבא הם הנאות אמתיות וקיימות לנצח

בהביט ובהתבונן האדם בכל הנאות העוה"ז הנרגשות, כמו שתאמר תאות המאכל והמשתה, אין הערכות של אותו דבר צודק מצד עצמו, אלא מצד הגוף אשר הוא כלי

ריקם שעומד למלאות, שכן הטביע בו היצר שלא יוכל להתעכב ריקם כלל, ולזה כאשר יהיה האדם שבע, לא מלבד שלא יקח ערכות למאכל שהוא אשר נכספה וגם כלתה נפשו אליו באותה שעה עצמה קודם שמלא כרסו, אלא שמואס בו כמואס ברע וכו'.

גם בדבר אשר יחשק בו האדם למראית העין ויתאו לכריה נעימה, כאשר יחקר בטיב החקירה יראה, שאותו יפי ונעימות אינו אלא מראה היולי, כי בהתבונן האדם בכשר ובעור אשר מהם בנוי כל יפי ותאר באדם, יראה וישכיל בהתבונן בהם כי אין בהם נעימות ויתמאס בכשר אדם מנשת אליו ואין הכל אלא דמיון, אבל הטוב האמתי והנעימות הצודק הוא של עולם העליון (ד"ה וירא מנוחה):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א עצה נשגבה לשבירת התאוות

כשנופל במחשבתו איזה תאוה, תאות משגל או שאר תאות גשמיות, יעלה על מחשבתו הנה דבר זה הוא נכרא מאת ה' וכל מה שברא וכו' והוא תכלית הדבר וטעמו,

וכל דבר תכלית וטעם הדבר הוא יותר גדול מהדבר עצמו, ואם כן למה אתאזה לקטן וכלה ונפסד הלא טוב לי לעבדו ולהיות עובד להבורא ב"ה ולאזהב אותו שהוא תכלית כל דבר, ולא עוד אפלו אם אתאזה ואשיג איזה תאוה לא אשיג אלא תאוה אחת בעת ההיא, ובעת אחרת תאוה אחרת, אכן כשאעבד את הבורא ב"ה באותו התלהבות אשיג ברגע אחד כל התענוגים, כי הוא כללות כל התענוגים, ובדרך זה יכול אדם לכף את יצרו לעלות משפל המדרגות לרום המעלות (ד"ה וראת):

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א מי שלא הפך תאוותיו הגשמיות לקדשה אין זה שלמות העבודה

שיש בחינת צדיק שהיא קדוש וטהור מילדותו, ואין לו שום מדה רעה, ולא בא לו שום תאוה גשמיות ולא שום בחינה אחרת שאינה קדושה, וזה בודאי צדיק גמור, אבל אין זה שלמות העבודה, כי עקר העבודה הוא להפך חשוכא לנהורא כנ"ל, וצריך הצדיק גמור לחזר אחר זה להיות בבחינת תשובה הנ"ל (ד"ה ויחי):

אוצרות גאוני הדורות

ויקברו מי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים (מז כט)

חיי אברהם

רבי רפאל חיים אברהם קובו זצ"ל הטעמים שבגללם אפשר לקבר את יעקב בארץ ישראל

מוכא במדרש (ב"ר צו, ה), שאמר יעקב ליוסף בשבילך ירדתי למצרים, בשבילך אמרתי "אמותה הפעם" (בראשית מ, ל).

ויש להבין, היאך מה שיעקב ירד למצרים בגלל יוסף, ואמר עליו "אמותה הפעם", הם סבות בכדי לשכנע את יוסף להעלותו ולקברו בארץ ישראל?

ויש להקדים את דברי הירושלמי (כלאים פ"ט ה"ג) עה"פ "ותבאו ותטמאו את ארצי ונתלתי שמתם לתועבה" (ירמיה ב, ז), שפסוק זה נאמר על מי שמת בחו"ל ומעלים אותו לקברו בארץ ישראל ולפי דברי הירושלמי יש לתמה, הכיצד זה בקש יעקב מיוסף שיעלהו לקברו בארץ ישראל. ותרץ רבי שמואל יפה, בבאורו יפה מראה

(על הירושלמי שם), שפסוק זה נאמר רק על מי שיכול היה לעלות לארץ ישראל ולא עלה, אף מי שבעל פרוחו גר בחוץ לארץ ומת שם, לא נאמר עליו פסוק זה.

ובספר 'נחלת יהודה' (כתי"י לרבי ישראל יהודה לייב, הובא בספר 'בית שלום' למתנני רבי פנחס) תרץ, שמאחר שכל המניח בן כמותו נחשב כאלו לא מת, פמוכא במדרש (ב"ר מט, ד), וכיון שיעקב הניח את יוסף שהוא כמותו, וא"כ אין חשש להעלותו לאחר מותו לארץ ישראל, כיון שגחשב לחי.

עוד יש להקדים, מה שכתבו המפרשים (המחבר הביאו בשם 'מורי ורבי', ואולי פנתו לרבי יוסף בן חסון), לבאר את דברי יעקב ליוסף "אמותה הפעם וגו' כי עודך חי", שפנתו לומר, פעת אוכל למות בשמחה, מאחר שראיתי אותך שגשגרת צדיק. וכמבאר בזה"ק (פר' ויצא דף קסד.), שצדיק גמור נקרא 'חי'.

ומעתה, יש לבאר שיעקב חשש שיוסף ימנע מלקברו בארץ ישראל, כי יחשש ממה שגאמר "ותבאו ותטמאו את ארצי". ועל בן אמר יעקב ליוסף, בשבילך ירדתי למצרים, הינו שמה שירדתי למצרים

הוא על פרחי, כי רצוני היה להמשיך לגור בארץ ישראל, ועל בן אין חשש שתקברני בארץ ישראל, ובתרוץ היפה מראה. ועוד אמר, בשבילך אמרתי "אמותה הפעם", פנתו למה שאמר לו "כי עודך חי" שפרושו שאתה צדיק, וא"כ הרי זה כאלו שאני לא מת, וגם מטעם זה אין חשש בקבורתי בארץ ישראל, ובתרוץ העלת יהודה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה (מח ח-ט)

אבני שהם נחלת יעקב

רבי שמריה זלמן מלייפניק זצ"ל הנוגד בהתר אינו נדון על שם סופו פרש רש"י: הראה לו שטר ארוסין ושטר כתבה, ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקדש.

אכתב דבר מה ששמעתי מדודי המנוח המפרסם מוהר"ר יצחק זצ"ל, שהיה אביר הרועים בק"ק שידלוב בשביל

בעל דודתו הגאון מהור"ר שמשון זצ"ל, שְׁהִיָּה אב"ד ור"מ בקהלתינו ק"ק לייפניק, ובסוף ימיו הרביץ תורה בישראל בק"ק וירמייא, ושם נאסף אל עמיו, שאיתא במעשה ה' והובא קצת במוהרש"א תמיה קימת, דקומא לן בבן סורר ומורה שנגדון על שם סופו, ולמה אצל ישמעאל כתיב שדן אותו הקב"ה באשר הוא שם. ומשני, בשלמא בן סורר ומורה הנולד מיפת תאר שבאמת אסורה, רק לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, והואיל שהתחלת לדתו באסור דנין אותו על שם סופו, אבל ישמעאל נולד בהתר על פן דן הקב"ה אותו באשר הוא שם.

על פן כשראה יוסף שאביו סבר שאינן ראויין לברכה באמרו שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה, ויצה לדון אותם על שם סופם, הרגיש יוסף בעצמו לפי סברתו של אביו שרוצה לדונם על שם סופם [דן סבר שלא נולדו בהתר, דאי נולדו בהתר אז דנין אותם באשר הוא שם כישמעאל, על פן הוציא שטר ארוסין ושטר נשואין להראותו שגולדים בהתר ואין שיף אצלם דין על שם סופם.

זרע אהרן

רבי אהרן ייטלטל זצ"ל

אין מענישים את האדם על שם סופו

פרש רש"י מי אלה שאינם ראויים לברכה בזה, הראה לו שטר ארוסין ושטר כתובה. ותמוה.

ונראה דהמפרשים מקשים איך נשא אברהם את הגר המצרית שאסרה תורה עד דור שלישי, ואברהם קים אפלו ערוב תכשילין. ונראה דהשעם שאסרה התורה, הינו בשביל שעשו עמנו רעות רבות וצרות, וקדם שהרעו לישראל היו מתרים.

ובגמרא דקדושין (סו.) איתא, לרבי עקיבא אין קדושין תופסין בחיבי לארין, ואם פן אם היו המצרים נדונין על שם סופם והיו אסורות לישראל, לא היה ליוסף קדושין בבתו של פוטפיפוע.

וזהו שאמר מי אלה שאינם ראויים לברכה, שעתידי לצאת מהם ירבעם, ונדונים על שם סופם. והראה לו יוסף שטר ארוסין עם בתו של פוטפיפוע, ואם היו נדונין על שם סופם, היו המצרים אסורים לבוא בקהל אף קדם שהרעו לישראל ולא היו קדושין בה, והרי מצינו גם באברהם שנשא המצרית, אלא על כרחך שאינן נדונין על שם סופם, ויאמר קחם נא ואברהם.

שבת יהודה

רבי יהודה בן מויאל זצ"ל

ההוכחה מהפסוק ששאלת יעקב מי אלה אינה כפשוטה

קשה, מדוע אמר הפסוק "ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות" בתוך כדי ספור בואם של יוסף ובניו, ולא הקדים זאת כבר מתחלה.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי המדרש תנחומא (פר' ויחי ס"ו ו'), על שאלת יעקב ליוסף "מי אלה", וכי לא היה מפרים, והלא בכל יום יום יושבים ועוסקים בתורה לפניו, אלא שראה לירבעם בן נבט ולאחאב בן עמרי, עובדי ע"ז, שעומדים מאפרים, ונסתלקה רוח הקדש ממנו. כשראה יוסף כן, מיד נשתטח בקרקע ובקש רחמים לפני הקב"ה, ואמר, רבון העולם, אם הם ראויים לברכה אל תחזירני היום בבשת פנים. מיד הכניס הקב"ה רוח הקדש ביעקב, וחזר וברכסו. וכן פרש רש"י, "מי אלה", מהיכן יצאו אלו, שאינם ראויים לברכה.

עוד יש להקדים, שמאחר שאמר הפסוק "ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות", בהכרח שפרוש הפסוק ויורא ישראל את בני יוסף, יהיה באחד משני צדדים. א. שראה אותם, אף לא היה רואה ברור, ולא זכה שהם בני יוסף (כפי שפירש ר"ת הובא בפי' הר"ב א.). ב. כפי שנראה מדברי המדרש (הנזכר), שעל אף שעניו "כבדו מזקן" ולא היה רואה בצורה ברורה, מפנין שהיו רגילים אצלו, הפיר בהם.

ועל פי דברי המדרש יובן, שאם היה הפסוק מקדים ואומר "ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות" לפני ספור בואם של יוסף ובניו ליעקב, היה מקום לפרש כצד הראשון, ושאלת יעקב ליוסף "מי אלה" תתפרש כפשוטה, שלא ראה כברור מי העומד מולו. וכדי שלא נפרש פן, אמר זאת הפסוק רק לאחר שאלת יעקב "מי אלה", לומר ששאלה זו לא הייתה כפשוטה, שהרי היו רגילים אצלו וראה שהם בני יוסף. אלא התפונן לשאל, מהיכן יצאו אלו, שאינם ראויים לברכה.

(באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)

ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הכבר שים ימנה על ראשו (מח יח)

מים יחזקאל

רבי יחזקאל סאצנבלובווג זצ"ל

בכרכת השכינה אין חלוק בין ימין לשמאל

מקשים העולם למה המתין יוסף עד שסיים יעקב הברכה. ונראה לתרץ

באשר שידוע שאין ימין ושמאל גבי השכינה, כדאמרין בגמרא (שהש"ר פ"א ט א) גבי אחאב וכל צבא השמים עמדים עליו מימינו ומשמאלו' (דברי הימים ב' יח יח), וכי יש ימין ושמאל למעלה, אלא אלו מימינים ואלו משמאילים. אף בפלאכים מצינו ימין ושמאל, דאמרין בגמרא (יומא לו.) מיכאל באמצע, גבריאל בימינו, רפאל בשמאלו, שמע מנה דיש ימין ושמאל אצלם.

והשתא ניחא, דמעיקרא סבר יוסף שיעקב שכל בכוון את גדיו, לגלות שהשכינה מכרף את הנערים ואין חלוק בין ימין ושמאל, אף אחר שאמר יעקב 'המלאך הגאל וגו' יכרף את הנערים' שפיר אמר יוסף 'לא כן אבי'.

יששכר חמור גרם (מט יד)

צלח רנב

רבי יצחק ב"ר אברהם זצ"ל

שנאת עמי הארצות לתלמיד חכם לנשכח כחמור

אפשר לומר דהך הלצ"י על מה דאיתא בגמרא פסחים (מט:) אמר רבי עקיבא פשהייתי עם הארץ הייתי אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור, אמרו לו תלמידיו רבנו אמר ככלב, אמר להם זה גושף ושוכר עצם, וזה גושף ואינו שוכר עצם, ע"כ.

וזהו יששכר שהוא התלמיד חכם, אומר עליו העם הארץ חמור מי יתן לי תלמיד חכם, ולמה לא אמר כלב, לזה אמר גרם שנושך העצמות גם פן.

אחר זמן רב נדפס שער הפסוקים להרב מורנו הרב רבנו חיים וויטאל ז"ל בפרשת ויצא, שכתב יששכר נתגלגל ברבי עקיבא ז"ל, ופרש פנות הכתוב כמו שפרשתי כאן, עין שם, ופש אנכי.

נפתלי אילה שלחה נתנו אמרי שפר (מט כא)

חסד לאברהם

רבי מנחם פולאק זצ"ל

השומר פיו ולשונו מתקבלת תפלתו לרצון לפני ה'

יש לפרש בדרך רמז, כי נפתלי הוא מורה על תפלה, כמו שפרש רש"י לעיל בפרשת ויצא (ט, ח), ואימתי התפלה שגורה בפי האדם וממרת לרוץ מעלה לאל השמים, וקלפות ח"ו אינן מתדבקין בה, אם הוא נותן אמרי שפר, דהינו שהוא

יִפְרֹץ כְּתִיב, לָזֶה אָמַר וַיִּמְרָהוּ וַיִּשְׁטַמְהוּ בְּעֵלֵי חַצִּים, כִּי כְמוֹ שֶׁלִּישְׂרָאֵל הִגִּיעַ לָהֶם עֲנוּי מֵהַמְצָרִים, וַיִּמְרָרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, כְּמוֹ בֶן יוֹסֵף וַיִּמְרָהוּ, וּלְכַף רָאוּי הוּא לְבָרְכָה זֶה בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף, בֶּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרֹץ כְּשֶׁאֵר הַשְּׂבָטִים שֶׁנִּשְׁתַּעֲבְדוּ בַּמְצָרִים.

מִכָּל מְקוֹם 'כִּי לִישׁוּעַתְךָ קוִינֵנו כָּל הַיּוֹם', וְכֵדָאֵי הוּא הַקּוֹי שֶׁתְּכִיבָא לָנוּ הַגְּאֻלָּה.

וּנְרָאָה לִי דְמָה שֵׁיִשׁ שֶׁכָּר עַל הַקּוֹי, אֵינֹו כְּשֶׁמְקוֹיִם הִישׁוּעָה לְהִנָּאֶתֶם, דְּבִזְזָה אֵין רָאוּי שֶׁכָּר, אֲלָא כְּשֶׁמְקוֹיִם הִישׁוּעָה בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיא בְּגִלוּת עֲמֻנָּה, וְזֶהוּ שֶׁשׂוֹאֲלִים בְּיוֹם הַדִּין 'צְפִיתָ לִישׁוּעָה', רְצָה לֹאמַר בְּשִׁבִיל כְּבוֹד ה', וְזֶהוּ 'אֲשִׁרִי כָּל חוֹכֵי לֹו' בְּשִׁבִילוֹ.

שׁוֹמֵר פִּיֹו וּלְשׁוֹנוֹ שֶׁלֹא יִדְבַר דְּבָרִים שֶׁלֹא כְּדָת, דְּבָרִים מְגַנִּים שֶׁיִּשְׁבִּיתוּ אֶת לְשׁוֹן הָאָדָם מִטְהַרְהָ, אֲזַי הַמְּלִים שֶׁיִּתְמַלְטוּ מִפִּיֹו הֵם כְּ"אֵיִלָּה שְׁלוּחָה" לַעֲלוֹת לְרִצּוֹן לְפָנֵי ה'.

וּלְמָה הַדְּבַר דּוֹמָה, לְמִי שֶׁכּוֹתֵב כְּתָב בְּקִשָּׁה אֶל שֶׁר הַמוֹשֵׁל, וְהַנְּיָר שֶׁכּוֹתֵב עָלָיו הוּא מְטוֹף בְּצוֹאָה, אֲזַי אֶפְלוֹ אִם רָאוּי לוֹ מִצַּד הַדִּין שֶׁתִּתְמַלֵּא בְּקִשְׁתּוֹ, אֲכַל הֲלֹא הַשֶּׁר הַשֶּׁלֶף יִשְׁלִיף אֶת הַכְּתָב מִדּוֹ וְאֶפְלוֹ קְרוֹא לֹא יִקְרָאָהוּ, כֵּן הוּא אִם 'לְכַלֵּף אָדָם אֶת פִּיֹו עִם רְכִילוֹת וּלְשׁוֹן הָרַע, אֲזַי בְּחֻנָּם יִבְקֹשׁ עִם פִּיֹו הִזָּה פְּרִנְסָה וִישׁוּעָה, כִּי אֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ, כִּי הַנְּיָר אֵינֹו רָאוּי לַעֲלוֹת עַל שְׁלֶחַן גְּבוּהָ.

• מצוות הפרשה •

שמירת האדם מעין הרע

סמוכים לעד

רבי אליהו הכהן זצ"ל

הרד"ש בדברי תורה ישמר נפשו מעין הרע

הַנִּתֵּן אִמְרֵי שִׁפְרֵי (מט כא). 'הַנִּתֵּן אִמְרֵי שִׁפְרֵי' שֶׁהֵם דְּבָרֵי תוֹרָה צָרִיף שֶׁיִּשְׁמַר עֲצֻמוֹ מֵעֵין הָרַע. וְזֶהוּ דְּסִמִּיף 'בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עֲלֵי עֵינָי עוֹלֵי עֵינָי. וְרִאִיתִי בְּסִפְרֵי אֲזַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ בְּסִימָן כ"א, יִשְׁמַר הָאָדָם מֵעֵין הָרַע כְּשֶׁדוֹרֵשׁ, כִּי שֶׁכִּיח הַזֶּקֶן רָאִיָה בְּזֶה, עַד כָּאֵן.

וְזֶהוּ 'לִישׁוּעַתְךָ קוִינֵתִי' לִישׁוּעָה שֶׁלְךָ, וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (במדב"ד ב) 'יִישׁוּעַ ה' בְּיוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל' (שמות יד ל), וַיִּשַׁע כְּתִיב, כִּי יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים, וְכֵאלוֹ הוּא נִגְאָל כּו', דָּאִם לֹא כֵן מָה טַעַם שֶׁאֶפְלוֹ אֵין בָּהֶם אֲלָא הַקּוֹי כְּדָאֵי הֵם לְגֻאֲלָה בְּשֶׁכָּר הַקּוֹי, אֲלָא הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי.

לישועתך קוייתי ה' (מט יח)

צמח דוד

רבי יוסף דוד משאלוניקי זצ"ל

על ידי הצפיה לישועה זוכים לה

יֵשׁ לְדַקְדָּק שֶׁהִיָּה לוֹ לֹאמַר 'לִישׁוּעַתְךָ קוִינֵתִי ה'' בְּלֹא לְמ"ד, מֵהוּ 'לִישׁוּעַתְךָ'. וְנִרְאָה לִי בְּמָה שֶׁאָמְרוּ בַּפֶּרֶק ב' דְּשִׁבְתָּ (לא), אָמַר מִר כְּשֶׁמְכַנְיָסִים אָדָם לְדִין אוֹמְרִים לוֹ נִשְׂאֵת וְנִתֵּת בְּאִמּוּנָה כּו', צְפִיתָ לִישׁוּעָה כּו'. מִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁמְצַוָּה וְחַיִּיב הוּא לְהִיֹּות הָאָדָם מְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

בן פרת יוסף בן פרת וגו' וימררהו ורכבו וישטמהו בעלי חצים (מט כב-כג)

פני יוסף

רבי ישעיה יוסף פונטריומולי זצ"ל

נתברך יוסף בזרע רב משום צער מכירתו כשאר השבטים שנשתעבדו במצרים

אֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ בַּס"ד עַל פִּי מָה שֶׁכְּתָב בְּסִפְרֵי יִלְקוּט דְּדוֹד מִשֵּׁם הַמְּפָרְשִׁים ז"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּנֵי אֶפְרַיִם יֵצְאוּ מִמְצָרִים קֶדֶם זְמַנָּם, הֲלֹא אֵין עֶבֶד יָכוֹל לְבָרַח מִשֵּׁם, וַיֵּשׁ לֹאמַר לְפִי שֶׁהִיוּ מְזַרְעוּ שֶׁל יוֹסֵף נִתְּגוּ בָּהֶם כְּבוֹד וְלֹא מְחוּ בָּהֶם, וְגַם כֵּן לֹא נִשְׁתַּעֲבְדוּ בָּהֶם. וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן לֹא הִיָּה לְבְנֵי אֶפְרַיִם לְהִיֹּות מְרַבִּים כְּמוֹ בְּנֵי לֵוִי, דְּהָא 'כְּאֲשֶׁר יַעֲנוּ אֹתוֹ' כְּתִיב (שמות א יב), וַיֵּשׁ לֹאמַר שֶׁהוֹעִיל בְּרַפְתָּ יַעֲקֹב לָהֶם שֶׁאִמַר 'וַיִּדְגּוּ לְרַב', עַכ"ל.

ובפרק חלק (סנהדרין ע"ז): וכי מאחר שמדת

הדין מעפכת אנו למה מחפים, כדי לקבל שכר, שנאמר (ישעיה ל יח) 'אשרי כל חוכי לוי'. ובילקוט תהלים (רמז תשל) אמר, אפלו אין ביד ישראל אלא הקווי, כדאי הם לגאולה בשכר הקווי [וכו'].

וזה שאמר לישועתך קוייתי ה', רצה לומר בשביל לזכות וישועתך קוייתי ה', שעל ידי הקווי אני זוכה לישועה.

וּלְעִנְיֹות דַּעֲתִי נִרְאָה לֹאמַר דְּטַעְמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבִרְךָ בְּנֵה לְיוֹסֵף יוֹתֵר

מִכָּל הַשְּׂבָטִים, הֵינֹו מִשׁוּם דָּאֵף עַל גַּב דְּרַבּוּי יִשְׂרָאֵל הִיָּה מִצַּד עֲנוּיִם בְּשַׁעֲבוּד, מִכָּל מְקוֹם גַּם בְּיוֹסֵף כְּתִיב (תהילים קה יח) 'עֲנוּ בְּכָבֵד רְגֵלוֹ', וְמָה שֶׁסָּבַל בְּמִכְרֹתוֹ לִ'שְׁמַעְאֵלִים וְלַמְדִּינִים סוֹחְרִים וּבְזִמְנָן הִיֹּותוֹ בְּבֵית הַסֵּהַר, נִחְשָׁב לוֹ וּלְזֹרְעוֹ כְּמוֹ עֲנוּי וְעַבְדוּת בַּמְצָרִים.

וזה נראה כונת מה שתקנו בשמונה עשרה 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום', דקשה מה נתינת טעם הוא 'כי לישועתך קוינו כל היום', דמה נפשך אם הם ראויים לישועה למה לי טעמא ד'לישועתך קוינו', תיפוק ליה מן הדין, ואם אינם ראויים מה עושה מה שקווי כל היום.

חסדי אבות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

הטלת עין הרע בעין אחת

בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עֲלֵי עֵין (מט כב). יֵשׁ לְהִבִּין מֵאֵי טַעְמָא רַבּוּתֵינוּ ז"ל בְּכָל מְקוֹם שֶׁדְּבָרֵי בְּעֵין הָרַע נִקְטוּ בְּלִשְׁוֹנָם לְשׁוֹן הַזֶּהָב 'עֵין הָרַע', וְלֹא אָמְרוּ עֵינַיִם רַעוּת. וּמִצָּאתִי לְהַגְאֹון מֵהַר"ר נִפְתָּלִי ב"ץ בְּשִׁיטָתוֹ לְבָרְכוּת שֶׁכְּתָב, דְּהַנּוֹתֵן עֵין הָרַע, לֹא יִתְכַן אִם לֹא שִׁסְגֹר עֵין אַחַת, וַיִּכְנֹן לְהַטִּיל עֵין רַעָה בְּאַחַד, כִּי בְּהִיֹּותוֹ בְּשַׁנֵּי עֵינַיִם, הוּא צָלַם אֱלֹהִים וְאֵינֹו שׁוֹלֵט, אֲף כְּשֶׁסּוֹגֵר עֵין אַחַת, מִתְּלַבֵּשׁ בְּסִטְרָא אַחְרָא וְשׁוֹלֵט עֵין רַעָה, זֶה תְּמַצִּית דְּכָרְיוֹ.

וּבְהִכִּי נִיחָא לְשׁוֹן רַבּוּתֵינוּ ז"ל דְּנִקְטִי 'עֵין הָרַע', כִּי לֹא יְחוּל עֵין הָרַע

כִּי אִם בְּעֵין אַחַת שֶׁמִּתְּלַבֵּשׁ בְּסִטְרָא אַחְרָא, וְלִכְּן קִפְדֵי רַבּוּת לֹאמַר עֵין הָרַע עֵינָא בִּישָׂא. וַיִּקְרָא הִכִּי כְּתִיב בֶּן פֶּרֶת עֲלֵי עֵין מִשׁוּם דַּעֲתִי רַעָה מְכָרַח שֶׁתְּהִיָּה בְּעֵין אַחַת, וְנִקְטִי גַם לְעִנְנֵי הַטּוֹבָה עֵין טוֹבָה, וְלִישְׁנָא דְקָרָא נְמִי הִכִּי הוּא (משלי כב ט) 'וטוב עין הוא יברך'. (אבות פי"ב מ"א)

וזה עצמו מגיד לנו הכתוב בברכת יעקב ליוסף, בן פרת יוסף וכמו שתרגם אונקלוס ברי ד'יסגא יוסף, וכי תימא פיון שלא נשתעבד במצרים מהיכן בא לו הרבוי, הא 'וכאשר יענו אתו בן ירבה וכן

חומת אנך

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א
כל בני ישראל נקראים בני יוסף ולפיכך
נצולים מעין הרע באמרם שהם מזרע
יוסף

בן פרת יוסף בן פרת עלי עין. שאמרו
בברכות (נה:) האי מאן דדחיל מעינא
בישא, לימא 'אנא מזרעא דיוסף קאתינא'
דלא שלטא ביה עינא בישא וכו'. והרינן
בה, מכדי מי שאינו משבט יוסף שרי ליה
לשקר ולומר 'אנא מזרעא דיוסף', ולא
סגי פי משקר אלא מועיל ונעשה לו סגלה.

והונח לנו בעניינתנו דכל ישראל נקראו
על שם יוסף, כדכתיב (תהילים עז
טו) 'בני יעקב ויוסף, ונקראו על שם
אפרים גם כן, ומשום הכי שרי ליה לאיניש
למימר 'אנא מזרעא דיוסף קאתינא', וכמו
שפיתבו הרא"ש והטור דהנודר מזרע אברהם
אסור בגרים, דכתיב (בראשית יז ד) 'כי אב
המון גוים', וכן כל ישראל שנקראו בני
יוסף וגם נקראו על שם אפרים, יכול לומר
'אנא מזרעא דיוסף', ומיהו צריך לאמרו
ביון שאינו משבטו.

וזה שאמר בן פרת יוסף שאין עין הרע
שולט בזרעו, בן פרת לכל עלי העין
דכשמתחסיס אליו בעבור שלא ישלט עין
הרע, ולהכי לא אמר כאן 'בן פרת יוסף',
אלא 'בן פרת' סתם מועיל 'עלי עין',
כשיאמר דהוא מזרעו סגי לנצל מעינא
בישא.

עמודי שש

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל
שמירת הצדקה מעין הרע

והצדקה מצלת מן עין הרע, שכן יוסף

על שפרנסו וכלכל כל בית אביו
זכה לברכת ויזגו לרב בקרב הארץ' שלא
תשלט בו עינא בישא, כדגים הללו שאין
עין הרע שולט בהם מצד שאינן נראים
והמים מכסים אותם, וזה ודאי כח גדול
שיש לצדקה שמצלת אפלו מן עין הרע,
וקל וחמור משאר דברים המזיקים, כי טוב
עין הוא יברך. (עמוד גמילות חסדים פ"ו)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל
בעל עין טובה נצול מעין הרע

כל בעל עין יפה נצול מעין הרע, ראיה
מיוסף שהיה בעל עין יפה, ומשם
רועה אכן ישראל, על כן נתברך בברכת
'בן פרת עלי עין', קרי ביה 'עולי עין',
שהם עולים למעלה מן העין, דלא שלטה
עינא בישא בכל מי שבא מזרעו של יוסף.

(בראשית כד כב)

סמונים לעד

רבי אליהו הכהן זצ"ל
שמירת ברכת כהנים מעין הרע

בפסוק 'בן פרת יוסף' עם פסוק וימררהו'
יש ששים אותיות, כמספר אותיות
שברכת כהנים שהם ששים, לרמז שברכת
כהנים מועיל להגן לישראל מעין הרע,
כמו שפרשו המפרשים ז"ל, משום שפבר
כתוב בתורה (ויקרא כו א) 'אם בחקתי תלכו
כו' ונתתי גשמיכם כו', באפן שאם מקימים
התורה מתברכים בכל טוב, והדבר בהפכו,
וכיון שכן ברכת כהנים למה, אלא להגן
מעין הרע שלא ישלט בהם בהיותם ברב
טוב כשקיימים המצוות.

ולרמז על זה יש בשני פסוקים אלו

שמדברים בענין שלא שלט עין
הרע ביוסף ששים אותיות בברכת כהנים,
לרמז שברכת כהנים בא להגן על העין
הרע כמדובר.

מתזה עינים

רבי אליקים געצל לויטאן זצ"ל
ברכת האבות לכניהם שינצלו מעין הרע

ויברכם כיום ההוא לאמור כך יכרך ישראל
לאמר ישמך אלהים כאפרים
וכמנשה (מח כ), כי כל איש בברכו את בנו,
בחכמה פי יהיה חכם תרשים, בגבורה פי
יהיה גבור בארץ, ובעשר פי יהיה עשיר
גדול מאד, מורא יעלה על לבו פן מפני
רב חכמתו גבורתו ועשרו תשלט בו עין
הרע.

כי הלא מפני זה אמרה חנה בתפלטה
(שמואל א' א יא) 'ונתתה לאמתך ורע
אנשים', ואמרו חז"ל (ברכות ל:א) 'זרע אנשים'
זרע שמבלע בין אנשים, לא ארף ולא גוז
כו' לא חכם ולא טפוש, ופרש רש"י לא
חכם יותר מדאי שלא יהיה תמה בעיני
הבריות, ומתוך שמדברים בו שולטת בו
עין הרע.

ועל כן יוסיף כל אב לכל ברכה וברכה
אשר מברך את בנו, 'לאמר ישמך
אלהים כאפרים וכמנשה' אשר אין עין
הרע שולטת בהם, שנתברכו ויזגו לרב
בקרב הארץ, ואמרו חז"ל (ברכות כ) מה
דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין
הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין
עין הרע שולטת בהם, כלומר הם ירבו
כדגים המכסים מעיני בני אדם, גם בהיותם
'בקרב הארץ' לעיני בני אדם. (פתיח עינים
סק"ד)

מעשי צדיקים

שנים, הזמן רבי יצחק שלמה לשאת
דברים, בסעודת הנשואין צטט את הפסוק
'ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי
אלקים גם את זרעך'. (פארות ב)

ויזגו לרב בקרב הארץ (מח טז)

בעת שהגיע רבי אליהו חיים מייזליש
אב"ד לודו' זצ"ל אל הנסיד פלעווע
לצרך שתדלנות, שאלו הנסיד בקנטור
מדוע היהודים בולעים זה את זה.

או מראה סימן חלשה, נורה מיד. באמצע
ההליכה כרע לפל אחד היהודים ההולכים,
והוא זעק לעזרה.

האחים שעמדו לצדו סחבו אותו על
כתפיהם כרעב ובצמא ובאפס
כח, מהלך של כעשרים קילומטר, האכילוהו
והשקוהו עד שהשיב נפשו, וזכו להציל
את האיש ממות לחיים.

לימים זכה להקים בית לתפארת, והתגורר
בבני ברק. כשחתן את בתו לאחר

ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלקים גם
את זרעך (מח יא)

בשנות מלחמת העולם שהו האחים רבי
יצחק שלמה אוינגר זצ"ל שכהן
לימים כרב חוג חתם סופר בבני ברק
ור' ישעיה אוינגר במחנות העבודה, בהן
עברו על ראשם טלטולים ותלאות קשים
ורק בנסים גלויים נותרו בחיים.

לקראת סיום המלחמה אלצו יהודי המחנה
לצעד רגלי עשרות קילומטרים
ביום, ההוראות היו שמי שמפגור בדרך

פרשת ויחי

שורה יותר על פי אדם שהוא שונה הלכו. כשאמר לו זאת אמר הרב, "הוא מתגרה", ומיד יצא רבי יצחק את הבית, אבל השלום הוסיף לשרר בעירה, והישיבה המשיכה ללא הפרעות. (סאריית יצחק)

זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אגית וירכתו על צידן (מט יג)

לפני המלחמה ספר יהודי שהיה הולך מעיר לעיר לאסוף כספים למען החזקת תלמוד תורה בעירו, כי במסעותיו הגיע לעיר ראדון ונכנס לבית הכנסת **החפץ חיים** זיע"א הבחין בו בבית הכנסת ושאל אם יש לו מקום ללון, והשיב שעדין לא.

מיד קרא לו החפץ חיים לביתו ונתן לו לסעד ארוחת ערב, אחר נכנס החפץ חיים לחדר ובדק את המטה וכל אביזריה והאם הם נוחים, ואף נסה בגופו את המטה אם היא אכן מתקנת כראוי, לאחר כל ההכנות, אמר לאורח שהוא מזמן לישן על המטה המצעת לו.

עם בקר אחר שהודה לו האורח והתנצל כי הוא נחפז לצאת לדרך, התענגו החפץ חיים לסבת בואו לראדון, והשיב שהוא אוסף כסף עבור תלמוד תורה שהוא מחזיק בעירו.

נתן לו החפץ חיים 'גרושו', המטבע הקטן ביותר בפולין, והוא נבהל ואמר לחפץ חיים, "חס ושלום לא התפונתי לקחת כסף מהרבי", אבל החפץ חיים השיב, "אני רוצה שתפוז בתלמוד תורה, ומה אעשה שאין לי יותר מגרוש אחד".

אחר הוסיף החפץ חיים ובאר, כי על ידי שהוא תורם אפלו מעט עבור התלמוד תורה, הוא נעשה שותף בכל הנעשה בתלמוד תורה, ואינו חפץ לוותר על הזכויות הקימות בשתפוז זה. (טעם ודעת)

זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אגית וירכתו על צידן (מט יג)

נגש עורף דין מצליח אל ראש הישיבה **רבי שמואל בינובויס** זצ"ל, וספר שיש בידו מאתים אלף דולר, והוא מעגנו

לדאבוננו ההפך הוא הנכון, המשיח מחכה עלינו". (בישיבים חכמה)

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מט א)

באחת מעירות פולין התקיימה ישיבה לחסידי ברסלב, בה שמש כמשפיע החסיד הנודע **רבי יצחק ברייטר** זצ"ל הי"ד, ומקום לינתו בעירה היה סמוך לבית המדרש של העיר.

באישון לילה נגש אליו שמשו של רב העיר, וספר כי הוא מחפש שני אנשים שיעשו הטבת חלום לרב, כדרך כמעט מדי לילה, עכשו לא מצא איש, והוא מבקשו שיבוא לבית הרב.

בתחלה מאו רבי יצחק לקחת, ולבסוף אמר לשמש שהוא מסכים בתנאי שיוכל לדבר בפני הרב מה שהוא רוצה ולא יפריעו לו, מאחר ולא היתה בידו בררה אחרת הסכים השמש, רבי יצחק פנה לבית הרב, והשמש הלך לחפש יהודי נוסף לצרף הטבת החלום.

משבהחין רבי יצחק כי הרב מעין בפרשת ויחי, בפסוק ויאמר יעקב האספו ואגידה לכם וגו', פנה לרב ואמר, "יש לי קושיא, הפסוק 'אשר יקרא' נאמר מלשון מקרה, אם כך מדוע נכתב בתורה בא' במקום בה'.

משאל ענה הרבי מאומה, אמר רבי יצחק, "יש לי תרוץ, יעקב אבינו אמר לבניו שכל דבר שקורה לכל אחד ואחד, זה קריאה משמים שיחזר בתשובה, לכן כתוב בא' כי הגם שקורה שקורא לאדם מקרה, יקבל את זה בידיעה גמורה שזה בעצם קריאה להתחזק.

הרב שמע את דבריו ולא ענה מאומה, בתוך כך נכנס השמש עם יהודי נוסף והתחילו להטיב לרב את החלומות. המנהג שהמטיבים אומרים שלוש פעמים "חלמא טבא חזית", אבל הם התבקשו לחזר על המלים פעמים רבות.

משראה כי אין לדבר סוף, אמר רבי יצחק לרב "אני אומר לכם מהיכן באו לכם החלומות", ואמר לו את המובא בלקוטי תורה נד, שכח המדמה

ענה לו רבי אליהו חיים, "היהודים נמשלו לדגים פכתוב וידגו לרב, מפל הנבראים, רק הדגים בולעים זה את זה, מה הטעם, כי לפני חיות הארץ פתוח כל המרחב, אם לא ימצאו פרנסתם בעיר זה, ילכו ליער אחר, אבל הדגים, סגורים במקום צר בנהר או באגם, לא בקל ימצאו פרנסתם, על כן בולעים זה את זה.

אתם אדוני סגרתם והגבלתם ליהודים את תנועתם ואפשרות קיומם, ובכך גרמתם שלא נותרה בידם בררה אחרת והם בולעים זה את זה". (אמירה יפה)

עד כי יבא שילה (מט ו)

יהודי שפגש את החפץ חיים זצ"ל, שאלו כיצד המשיח אינו מתגלה ומגיע לפדותנו מהגלות הארצה, אחר שהוא רואה את כלל ישראל מצפים לבואו זמן כה רב, זה מאות שנים.

השיבו החפץ חיים במעשה שהיה, בעיר בריסק התפנתה משרת הרבנות, בני העיר נמנו ונמרו לקבל כאלוף לראשם את **הבית הלוי, רבי יוסף זב ענר מבריסק** זצ"ל, לכהן כרב העיר.

הבית הלוי התגורר אותה עת בווארשא, משלחת נכבדה מחשובי העיר בריסק באה לבשרו על המנוי ולהביאו לעירם, אך הוא התנגד בתקיף, ישבו ונסו לשכנעו ככה וככה, אך הוא באחת, "אינני רוצה לכהן כרב".

משראו כי הוא עומד בתקיף על דעתו, קם אחד מנכבדי קהלת בריסק ואמר, "רבי, חמשה וארבעים אלף נפש מישראל מצפים עליכם, ואתם אינכם רוצים להענות לבקשתם".

מיון ששמע דברים אלו, מיד קרא לרבנית שבתן לו את מלבושי השבת, כי עליו לנסע ברחיפות לבריסק, ולבני המשלחת פנה ואמר, "אם חמשה וארבעים אלף מישראל מחכים לי, מכרחני לנסע".

ואתה בני, סים החפץ חיים את ספורו ופנה אל האישי, "שמע לי, אם אמת היה הדבר שאלפי יהודים מחכים לבוא המשיח, בודאי היה בא, אולם

לעשות שתפוח י'ששכר וזבולון' עם אברך טוב, שאל אותו רבי שמואל, האם יש לו את זה במזמון, ומשהשיב בהו ענה לו, "אם כך אין לך שום התר".

הביט העורף דין בראש הישיבה בחסר הבנה ושאל מה פרוש הדבר, "אין לך התר להמשיך ולעסק בפרנסה משום שיש לך די והותר לפרנסתך, עכשו שב אתה ותתחיל להתמיד, בשביל מה אתה צריך לעשות עסקאות של יששכר וזבולון עם אחרים, לך ללמד בעצמך".

העורף דין שהיה מצלח בתחומו לקח את הדברים ללבו, בשלב הראשון למד כמה שעות בבקר ובערב, ואחר כך התחיל ללמד כל היום משום דברי הראש ישיבה. (ילקוט שמואל)

יששכר חמר גרם רבץ בין המשפטים (מט יז)

בימי רבי יהודה החסיד זצ"ל הטל על ידי השלטונות חיוב מס גדול על כל הקהלה, והיו בקהלה שני תלמידי חכמים עשירים שבקשו שיפטרו אותם מן המס מטעם שהם פטורים מן הדיו, וכל הקהלה כלם התרצו בדבר.

לבסוף קמו שני עשירים מן הקהלה ומחו בדבר, והעריכום בעל כרחם, לא נשלם חדש ימים עד שמתו, וערב ראש השנה היה. בליל הושענא רבה נתנמנם החסיד, וראה את שני עשירים אלו שהיה חמור נושא לאחד מהם בכתפו, וסחבו סחוב והשלך כשעור שתי שעות, אחר השליכו לאשפה וחרז ולקח לאחר ועשה לו כמו שעשה לראשון.

שאל הרב מה חרי האף הגדול הזה, במה פשעתם לה' אלקי ישראל שתכו במכות אכזריות כאלו, והשיבו על שהסכימו הקהלה לפטר שני תלמידי חכמים מן המס, ואנו הערכנו אותם בעל כרחם.

שאל הרב מדוע המשפט הקשה הזה מתבצע בהם על ידי חמוריים, והשיבו לפי שתלמידי חכמים נמשלו לחמור בעולם הזה, שנאמר 'יששכר חמר גרם'. (מטא מלך)

וירא מנחה פי טוב ואת הארץ פי נעמה ויט שכמו **לסבל** (מט טו)

ספר יהודי תלמיד חכם שהיה מבאי ביתו של הרה"ק **רבי שלמה מזוועהיל** זיע"א, פי בכל ערב שבת היו מכינים בביתו סיר גדול עם טשולנט עבור הסועדים על שלחן הרבי מזוועהיל, וכדוע רבים מיושבי שלחנו של הרבי היו אנשים מדכאים וחולים בגוף או בגנפש, שרבי שלמה היה מקרב אותם במאור פנים.

בין האורחים הקבועים שסעדו על שלחן הרבי היה אדם מסכן ומר נפש, שבכל עת רגיל היה להתאונן שכבכול מקפחים אותו בעת חלוקת מנות האכל, והוא אינו מקבל את המנה הראויה לו.

שבת אחת בעת שהעלו את סיר החמין על השלחן כדי לחלק למסבין, הציע רבי שלמה שהפעם יניחו את הסיר ליד הממרמר הטוען על קפוחו, להפתעת ובשתי קלם מהר הלה לקום ממקומו, וירק לתוף הסיר באמרו, "עכשו אני סמוך ובטוח שמלכדי איש לא יטעם מהטשולנט".

התלמיד חכם שהביא את החמין היה נוכח בשעת מעשה, משראה את אשר ארע עם הסיר שהביא בעמל רב לבית הרבי, הוציא אנה מלבו. הרים הרבי עיניו לעברו ושאל, "מה כל כך נאנחתם, הרי למדנו היום פרק חשוב מאד בחיים, פרק במדת הסבלנות, כיצד להיות סבלן, זו הרי מדה נפלאה ביותר, לקבל הכל באהבה ובשוב הדעת". (לג ישראל)

ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו (מט לג)

ערב שבת פרשת ויחי י"ג טבת שנת תר"ל, בעיר הקדש צפת הגיע יום פקידתו מן העולם של **רבי משה יהודה לייב הלר** זצ"ל שו"ב דטבריה, אחר שכבו על ערש דוי, גסיסתו נמשכה זמן רב, ואנשי החברה קדישא חששו שאם הדבר ימשך לא יהא ספק בידם להתעסק בקבורתו לפני כניסת השבת.

באו אל אחיו **רבי שמואל הלר** זצ"ל, **רבה של צפת**, לשאלו כדת מה לעשות,

בשמעו זאת נגש רבי שמואל אל המטה, פנה אל אחיו ואמר, "משה לייב, היום ערב שבת והשעה כבר מאחרת", מיד השיב נשמתי ליוצרה. זכה להטמן בבית הקברות דצפת, מול מערת רבו בעל הבת עין, הרה"ק **רבי אברהם דב מאגריטש** זיע"א.

זמן קצר אחר פטירתו הוא בא בחלום לאחיו רבי שמואל וספר, כשעליתי לעולם העליון מיד לאחר פטירתי, היתה השבת ממשמשת ובאה ומפני קדושתה לא נטפלו אלי כל אותו מעת לעת.

במוצאי שבת בא אלי שליח בית דין של מעלה, והזמין אותי לבוא לפניהם כדי למסור להם דין וחשבון על מעשי בעולם הזה, אמרתי לשליח, מעולם לא עשיתי דבר מבלי להמלוך קדם ברבי, הרב רבי אברהם דב מאגריטש, לכן הנני מבקשך להביאני אליו כדי לשאל בעצתו.

השליח נעתר לבקשתי והביאני אליו, נכנסתי לרבי כשהשליח נשאר בחוץ לחכות לי, וספרתי לו על הזמנתי לפני בית דין של מעלה. אמר לי הרבי, "השאר כאן אצלי, ומאז הנני נמצא במקוצתו". (הרב המנהיג והרופא)

ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם (נ כא)

בנעם, מתוך אהבתו העצומה את בני ישראל, נהל רבה של **וילון** הרה"ק **רבי חנוך גד יוסטמן מפילץ** זיע"א הי"ד את עדתו, בחבתו העצומה כבש את כל הלכבות, ובצות ה' דרכי איש, גם אויביו ושלים אתו.

פעם פנה אליו יהודי מעיר אחרת, לברר אודות שדוך עם פלוני מבני וילון, הלה היה מתנגד משבע של רבי חנוך גד, לחם נגדו והצר את צעדיו בכל דרך שהיה בידו, אולם רבי חנוך גד לא ידע נטירת שגאה מהי, והמליץ עליו בכל לב.

כאשר נודע למחתן אחר גמר השדוך מי המליץ עליו בכל פה, עמד נדהם ומשתומם נכח גדלות נפשו של הרב אותו כה רדף, מאותו היום הפך להיות מתומכיו הנלהבים ביותר. (תולדות השפתי צדיק)

פרשת ויחי

הצדיקים מרגישים ויודעים כל דבר רוחני - ואת זמן פטירתם מהעולם

מגדולי חסידיו של הרה"ק האדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א, היה הגאון רבי יצחק אייזיק זצ"ל, אשר מלפנים שימש כרב בעיר אסטארוונא הסמוכה לעיר וויטבסק, ולאחר חמש עשרה שנים הוזמן לכהן כרב ואב בית דין בעיר וויטבסק עצמה. גאון גדול היה רבי יצחק אייזיק הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, והתכתב בדברי תורה והלכה עם גדולי דורו המובהקים.

רבי יצחק אייזיק קיבל מהאדמו"ר הזקן סמיכת חכמים שנכתבה בכתב יד קדשו, ואף הוסיף לברכו באריכות ימים והצלחה בהוראה. שתי הברכות התקיימו בו במלואם. רבי יצחק אייזיק האריך ימים ביותר עד קרוב לגיל מאה שנה ולפסיקותיו בהלכה יצאו מוניטין בשער בת רבים. אחר פטירתו נדפסו חידושי תורתו ותשובותיו ההלכתיות בספרו הגדול 'פני יצחק' (וילנא תרס"ט), עם הסכמת הרה"ק מוהר"ש מליובאוויטש זיע"א, ושפתותיו דובבות בקברו.

בצעירותו לא נמנה רבי יצחק אייזיק על מקהלות החסידים, אולם לאחר שהתרשם מגדולתו של אדמו"ר הזקן החליט להצטרף אחיו. היה זה בשנת תקמ"ג כאשר התקיים 'ויכוח מינסק' הנודע בין החסידים למתנגדים, היה נוכח שם גם רבי יצחק אייזיק שבא לשם יחד עם דודו, רבי זעמיל, שהיה אחד מבין גדולי המתנגדים שהגיעו להתווכח עם האדמו"ר הזקן על שיטת החסידות. דווקא בעקבות הוויכוח הגדול קיבל רבי יצחק אייזיק את ההחלטה להתקרב אל אור תורתו של האדמו"ר הזקן.

בששב רבי יצחק אייזיק בפעם הראשונה משהותו אצל האדמו"ר הזקן אמרו לו ידידיו: הואל נא לספר לנו מה שמעת אצל האדמו"ר הזקן? ענה רבי יצחק אייזיק: אמנם לא שמעתי אלא מעט, אבל דעו לכם שראיתי הרבה, כיון שזכיתי וראיתי את אור התורה ואת הגילויים הנוראים כפי שהיו בבית המקדש. חזרו ושאלו אותו שוב: כיצד יכולים לראות את אור התורה? ענה רבי יצחק אייזיק: מצינו לשון בספר הזוהר הקדוש 'עינין סתימין ואזנים אטומים'. אנשים גשמיים

עיניהם סתומות ואזניהם אטומות, ולכן הם אינם רואים ואינם שומעים. אולם מי שעייניו אינן סתומות ואזניו לא אטומות, יכול לראות ולשמוע כעין האור שהיה בבית המקדש.

ועוד היה רבי יצחק אייזיק אומר: תחילה סברנו שמלאכים מקנאים בנו על כך שלא היה חסר לנו כלום. אלא שלא ידענו שחסר לנו. הגענו אל האדמו"ר הזקן והוא פתח בפנינו שני חלונות: חלון אחד נועד לסור מרע - כדי להוציא מעמנו את הטומאה ולשרש את מידת הישות וגסות הרוח שנאספו והיו בנו מתוך הלימוד שלמדנו שלא כראוי, ואילו החלון השני נועד כדי להכניס בנו את האור הנצחי.

לימים פנה הרה"ק מהר"ש מליובאוויטש זיע"א ושאל את רבי יצחק אייזיק: מה הוא הדבר אשר פעל האדמו"ר הזקן בעיר ויטבסק? ענה רבי יצחק אייזיק: הרבי הלביש משקפיים על העיניים כדי שיראו את האמת של שם הוי"ה בעולם. המשיך המהר"ש ושאל: ומה חידש האדמו"ר הזקן באברכים המחונכים הראשונים שלו? ורבי יצחק אייזיק השיב: הרבי גילה בהם את החב"ד שבנפש וכך הם נהיו לזקני תלמידי חכמים.

היה זה בשעה שרבי יצחק אייזיק קיבל את הזמנת העיר וויטבסק לבוא ולכהן פאר כרבם, והוא נענה ואמר להם: נכון אני למלא אחר בקשתכם אולם תחילה עלי לקבל את הסכמתו וברכתו של רבי הגדול האדמו"ר הזקן, ורק לאחר מכן אוכל לעלות על כסא הרבנות בעירכם.

ואמנם האדמו"ר הזקן הסכים בכל לב ובכל נפש לכהונה החדשה שהוצעה לו ואף הוסיף ונתן לרבי יצחק אייזיק ברכה נאמנה לכבודה. לאחר מכן המשיך ושוחח עם תלמידו ואף נתן לו הדרכות בענייני תורה ולעבודת ה' בדרכי החסידות. והנה תוך כדי שיחה שקע הרבי בהרהורים עמוקים ונראה היה כמי שמרחף בעולמות העליונים. לפתע ננער והיה ניכר עליו שנזכר בדבר חשוב מאוד, ותיכף פנה הרבי לרבי יצחק אייזיק והציג לפניו שאלה הלכתית מובהקת. רבי יצחק אייזיק שהיה מופתע מהתפנית שאירעה בשיחה, החל לשקול את צדדי השאלה ולבחון אותה היטב לפי שיטות הפוסקים. אלא שבטרם פצה רבי יצחק אייזיק את פיו, הוא

מותיב לה והוא מפרק לה, והאדמו"ר הזקן כבר ענה לו תשובה מפורטת על השאלה שהציג בפניו.

בעוד רבי יצחק אייזיק מהרהר בשאלה ובתשובה, הנה הוא שומע את הרבי מעלה ומביא לפניו שאלה הלכתית נוספת, עמוקה ביותר. אך גם הפעם לא המתין כדי לשמוע את תשובתו, אלא מיד המשיך ואמר את ההלכה הפסוקה בעצמו.

ועדיין הרבי בשלו מעלה שאלה נוספת, והפעם שאלה בהלכות טריפות, בהם היה רבי יצחק אייזיק בקי עד לאחת ומשנתו שגורה לו בהוראות אלו, ורבי יצחק אייזיק השיב תוך כדי דיבור שההלכה היא לאיסור. פשוט היה לו הדבר לחלוטין, והתשובה נשלפה מפיו כמישחל ביניתא מחלבא.

אלא שהפעם תגובתו של האדמו"ר הזקן הייתה מפתיעה ביותר. הוא הביט ברבי יצחק אייזיק בפליאה רבה ושאל אותו: מדוע הטרפת בשאלה זו? הלא כשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר?! רבי יצחק נדהם וענה בלחישה: הלוא זה ש"ך מפורש שכותב לאיסור!

האדמו"ר הזקן לא השיב כלום. הוא ניגש לארון הספרים, הוציא כרך עבה של 'שולחן ערוך' בחלק 'יורה דעה', דפדף מעט והחל לקרוא את דברי הש"ך כשהוא מסביר ומפרש אותם באר היטב. הרבי מנעים בקולו השקט מילה אחר מילה, כשרבי יצחק אייזיק עומד משתומם: הש"ך, לא זו בלבד שאינו אוסר במקרה כזה אלא שהוא מתיר זאת בשופי...

עם סיום לימוד דברי הש"ך הושיט אדמו"ר הזקן את ידו לפרידה וברכת שלום תוך כדי שהוא מעתיר עליו ברכות לרוב. ואכן, לאחר זמן קצר הגיע רבי יצחק אייזיק לויטבסק, שם החל להנהיג את קהילתו ביד רמה. הוא צירף אליו שלושה דיינים שהיו יורדים לעומקה של כל בעיה ובעיה שהוצגה לפניו ופוסקים הלכה למעשה. בחכמה רבה ובתבונה היה הרב החדש פוסק את השאלות כשיחיד עימו נמצאים חברי בית הדין שהיו מסייעים על ידו.

וכאותו מעשה שהיה כאשר ביום מן הימים שאשה צעירה נכנסה אל בית הדין ושאלה מה ההלכה בקדירת תבשיל מהבילה שעמדה על האש, וחלה שהופרשה מהעיסה נפלה לתוכה - האם התבשיל מותר באכילה?

אחד מחברי בית הדין מיהר להשיב ואסר את התבשיל.

פנה אליו רבי יצחק אייזיק ושאל: מה שאלה האשה ומה השבת לה? הדיין נענה וסיפר את השאלה והתשובה. המשיך רבי יצחק אייזיק ושאלו: נראית הייתה כבאה מבית עשירים או שמא עניה ומרודה? ענה הדיין: אין ספק שענייה היא. רבי יצחק נסער ואמר: רדפו אחריה והחזירו אותה לכאן. כשהיא חזרה, שאל רבי יצחק אייזיק: כמה קמח היה בעיסה שממנה הופרשה החלה? האשה השיבה: שני פונט. כיון שכך, קבע לה רבי יצחק אייזיק, שהתבשיל מותר באכילה. זאת בשל שהעיסה לא הייתה חייבת בחלה מעיקר הדין ונמצא שאין בחלה כל קדושה.

היה זה זמן קצר לאחר שרבי יצחק אייזיק עלה על כסא הרבנות בוויטבסק, ולפניו הופיעה שאלה הלכתית עמוקה. רבי יצחק אייזיק לא נזקק לזמן כדי להיזכר: זו הייתה השאלה הראשונה שהאדמו"ר הזקן שאל אותה באותה שיחת ברכה לקראת קבלת הרבנות. רבי יצחק אייזיק כמוכן לא היסס וענה תיכף את התשובה שהרבי לימד אותו חלפו שנים ורבי יצחק אייזיק שומע להפתעתו שאלה מוכרת: הפעם הייתה זו השאלה השנייה שהאדמו"ר הזקן שאל אותו בזמנו. גם בזו הפעם כמוכן הייתה בפיו של רבי יצחק אייזיק תשובה מן המוכן כפי שלימדו רבו.

השאלה השלישית בוששה מלבוא. בסתר לבו חשש רבי יצחק אייזיק שאם השאלה הראשונה נשאלה לו בתחילת רבנותו, השאלה השנייה לאחר שנים רבות, שמא השאלה השלישית תהא סימן על סיומ רבנותו?! אך ליבא לפומא לא גליא. עולם כמהנהגו נהג, רבי יצחק אייזיק נהג את רבנותו בעוז ובתעצומות, והאריך ימים מאוד.

היה זה כבר בשנות חייו האחרונות, רבי יצחק אייזיק ישב בחדר ההוראה והקשיב לפסקי ההלכה שנתנו חברי בית הדין. בין הבאים היה אחד מקצבי העיר שנכנס כשבידיו ריאה. הוא הציג לפני הדיינים את הריאה וביקש את הכרעתם האם כשרה הבהמה או טריפה?! הדיינים, מיומנים ובקיאיים במלאכתם, בדקו את הריאה ופסקו: הבהמה טריפה ואסורה באכילה.

לפתע נשמע קולו החלוש של רבי יצחק אייזיק מבקש: הביאו לי ספר 'שולחן ערוך'. בידיים רועדות נטל רבי יצחק אייזיק את

הספר, דפדף אנה ואנה והחל להקריא בקול את דברי הש"ך כשהוא מסביר את הדברים כפי שלימדו רבו האדמו"ר הזקן. אכן, היה זה אותו קטע ש"ך שרבי יצחק אייזיק טעה בהבנתו, עד שהרבי הסביר לו שאין כוונת הש"ך לאסור אלא להתיר. גם הדיינים טעו בהבנת דברי הש"ך, ולהפתעתם הם שומעים את רבם הישיש מפרש להם את הש"ך באופן ברור ונהיר שכוונתו להתיר.

הדיינים הודו בטעותם. הקצב יצא מחדר ההוראה כשהוא שמח וטוב לב. אלא שאז אירע דבר מדהים ביותר: רבי יצחק אייזיק הורה לדיינים לזמן אליו מניין של עשרה יהודים כשרים ליציאת נשמה! הדיינים שהופתעו ניסו לדבר על ליבו שלא יחשוב על מותו חלילה, שכן למרות חולשתו וזקנותו לא ניכר עליו כל סימן מיוחד שהוא עומד לפני פטירה מהעולם.

אולם רבי יצחק אייזיק שידע את משמעות השאלה השלישית של האדמו"ר הזקן, השאלה שעליה פסק זה עתה, קרא בקול לא לו: אנא מכם אל תרבו בדברים מיותרים כי הזמן קצר מאוד! הזמינו הנה מנין יהודים כדי שילוו את נשמתו בדרכה לעולם האמת. דעו לכם, המשיך הרב, כי למרות שהיום יום שישי בשבת, מבקש אני מאוד להזדרז בקבורתי ולהביאני למנוחת עולמים עוד קודם כניסת השבת.

עשרה יהודים עמדו ליד מיטתו של רבי יצחק אייזיק שבשלווה רבה קרא את פסוקי הייחוד, אמר את סדר הוידוי והשיב את נשמתו הטהורה לבוראה.

היה זה אחד מבניו של רבי יצחק אייזיק ששמע מאביו את סיפורן של שלושת השאלות ששאלו האדמו"ר הזקן. אביו סיפר לו שהוא כבר נשאל את שתי השאלות הראשונות, וכשהוא שמע מהדיינים את אשר התרחש קודם הפטירה, הושלם הסיפור והוברר כי אכן היה זה הסימן שאותו קיבל מהאדמו"ר הזקן לדעת את יום קיצו.

בימי האחרונים, בשעותו בעיר דמנהור שבארץ מצרים, התאכסן רבינו האביר יעקב זיע"א אצל הגביר רבי משה שרשי. היה זה בליל שבת קודש, כשהאביר יעקב עמד לקדש על היין, והנה לפתע נכבה הנר שדלק לכבוד שבת. **נענה רבינו ואמר: טוב, הנשמה תחזור למקומה למקום שממנו חוצבה, והגוף איפה שיהיה יהיה! תמהו הנוכחים מאדו לשמע דברים אלו, אך לא אמרו כלום.** במשך ימות

השבוע שלאחר מכן חלה האביר יעקב והגיע עד לשערי מוות, כשהרופאים מייאשים ואומרים כי פטירתו קרובה מאוד. **עם זאת אמר רבינו לסובבים אותו כי אכן הוא עומד להסתלק מן העולם אולם הוא יפטר רק אחרי יום השבת, כי עדיין יש לו תיקונים לתקן בשבת זו.** עם פטירת רבינו ראו וידעו כולם כי ידע בנפשו במדויק את זמן התבקשו בישיבה של מעלה.

על הפסוקים (בראשית מז כח כט): **וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עָשָׂר שָׁנָה וַיְהִי יָמָיו יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִיּוֹ שְׁבַע שָׁנָיִם וְאַרְבָּעִים וּמָאתַיִם שָׁנָה. וַיִּקְרָבוּ יָמָיו יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצַאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמֶת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם,** הקשה רבינו האור החיים הקדוש: דרך פסוקי התורה שלא להזכיר את שנות החיים של האדם אלא לאחר פטירתו ולא קודם לכן. כך ניתן לראות אצל אברהם ויצחק שהתורה מזכירה את שנות חייהם לאחר ששלמו שנותם. אם כך, מפני מה הקדימה התורה וכתבה את שני חיי יעקב עוד קודם למיתתו.

השיב רבינו האור החיים הקדוש: כל הסיבה שבשלה קרא יעקב אבינו ליוסף הצדיק היא בשל כך שהרגיש וידע שקרב יום פטירתו מהעולם, וידיעה זו באה אליו **כי האבות נביאים היו ורוח הקודש לובשתם.** לכן הקדים הכתוב את שני חיי יעקב להודיענו שיעקב אבינו ידע זאת, ולכן קרא ליוסף הצדיק.

בהמשך דבריו שב רבינו האור החיים הקדוש לעסוק בשאלת מקור ידיעתו של יעקב אבינו שהוא עומד להפטר מהעולם, ומביא את דברי רבינו הרמב"ן: ועניינו, כי הרגיש בעצמו אפיסת הכוחות ויתרון החולשה, ואיננו חולה, אבל ידע כי לא יאריך ימים, ולכן קרא לבנו ליוסף. אך האור החיים הקדוש אינו מסכים עם דבריו: ורמב"ן כתב, שידע מהרגשת אפיסת כוחותיו. ואין דבריו ז"ל נראים כי כמה ימים יחיה אדם אחר שיתחיל להחלש.

מוסיף רבינו האור החיים הקדוש ומביא פירוש אחר על הדרך בה נודע ליעקב אבינו כי קרבו ימיו למוות: עוד יש לומר, **כי הרגיש מהדברים אשר יארעו לאדם קודם מותו,** על דרך אומרם ז"ל בספר הזוהר (ח"א ריז): כי שלושים יום קודם מותו מעבירין ממנו הצלם, ומעשה הובא שם שראה רשב"י רבי יצחק שעבר צלמו ממנו, והגם כי ידיעה זו מושללת מבני אדם, הצדיקים מרגישים ויודעים כל דבר רוחני.

מוליך יקדין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הֵתָא

חֲזוּתָא

חֲזוּתָא דְאֲוֵרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אהבת ישראל מביאה את הגאולה

ישועת ישראל בזכות האחדות

ובכוח האחדות בכלל ישראל נזכה לגאולה העתידה, כמו שאמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה על הכתוב 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', בכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים.

מחילת עוונות והשפעות טובות בזכות האחדות

ובשעה שכלל ישראל מאוחדים כאיש אחד ועונותיהם נמחלים, כמו שפירש הרב בעל אור לשמים ע"ה (ריש ויגש) לשון הכתוב (תהלים מח ו-ז) 'כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו', 'המלכים' הם בני ישראל, וזהו 'כי הנה המלכים נועדו', כאשר בני ישראל נועדים יחד, אזי 'עברו יחדיו', הקב"ה מעביר כל עונותיהם, 'המה ראו כן תמהו' כי עתידים כל באי עולם לתמוה על כך, איך שמעביר ה' על כל פשעיהם, ולא זו בלבד אלא שהוא מוסיף להשפיע עליהם רוב טובה.

מעלת עבודת הציבור על עבודת הצדיקים

וכשמתאחדים בני ישראל לעבוד את ה' כאיש אחד, עבודתם חשובה ורצויה במרום יותר מעבודתם של יחידים, ואפילו אם עבודת היחידים היא במדרגה נעלה ומרוממת מעבודת הציבור, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת לעבודת הציבור, ועבודת ה' בציבור מעוררת השפעה מאת הקב"ה בעצמו לא על ידי אמצעי, ועל ידי זה זוכים לברכה שלימה הן בהשפעת הטוב והן בשמירה מכל רע, אבל עבודת ה' של יחידים אינה מעוררת אלא השפעה על ידי מלאך טוב, וכוח המלאך הרי הוא מוגבל ואין בו שלימות, ואין בכוחו כי אם להצילם מרעה אבל לא להשפיע טובה וברכה.

וכן מצינו אצל משה רבינו ע"ה שידע את ההבדל בין השפעה באמצעות מלאך לבין השפעה מאיתו יתברך, ולכן ביקש שתהיה הנהגת בני ישראל מאת ה' דוקא, וגם כשנאמר לו (שמות לג ב) 'ושלחתי מלאך לפניך', סירב משה ואמר שאינו חפץ בכך, וביקש רק את קרבתו וליוויו של בורא עולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג כח) 'ואני קרבת אלהים לי טוב', כי רק אם תהיה ההשפעה מאיתו יתברך בלי שום אמצעי אזי יזכו לשלימות הן בשפע טובה והן בשמירה מרע.

אהבה ואחוה בין החסידים

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים (מט א). אהבת ישראל היא יסוד גדול בעבודת ה', ומלפנים היתה אהבה מרובה שרויה בין קהל החסידים, כמו שאמר הרה"ק מקאצק זלה"ה שבעל הקדושת

מִלְתָּא דְפִלְיָא

בכל יהודי ישנה נקודת חיות שאינה נכבית

בְּקֶהֱלֶם אֶל תַּחַד כְּבֹדִי (מו, כט).

כל אדם מיישראל יש בו חלק רוחני ונקודת חיות שאינה נכבית לעולם, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קט:): על בקשתו של יעקב אבינו ע"ה 'בקהלם אל תחד כבודי' (בראשית מט ו), הכוונה שלא יזכר שמו של יעקב על מחלוקתם בעדת קרח.

והדברים צריכים הבנה, וכי אם לא ייזכר שמו של יעקב לא נדע שהוא אביו של לוי, ומה מועיל שאין מזכירים את שמו. ופירש הרה"ק רבי יצחק מווארקא ע"ה, כי יעקב אבינו ע"ה הוא הבריא התיכון המבריק מקצה אל הקצה בתוך כלל ישראל (זוהר הקדמה א:), וכל אדם ירא ה' יש בו נקודה וחלק מיעקב אבינו ע"ה, אשר על ידה יוכל תמיד לשוב ולהתעורר בנקודת הטוב. וזו היתה תפילת יעקב אבינו ע"ה 'בקהלם אל תחד כבודי', שלא יגיע שום חטא ופגם ח"ו לחלקו ולנקודתו, כדי שעל ידי חלקו יוכל כל איש להליהב שביבי זיקי נשמתו ולעוררו ולזכות על ידי זה לתשובה שלימה.

ראה גם מה שפירש הרב אור החיים ע"ה (במדבר טז א): וזו היתה תפילתו של יעקב שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שביעקב, ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו, ויש תקוה לאחריתם, והוא מאמר התנא (סנהדרין קח). עליהם אמר הכתוב (שמואל א' ב ו) 'מוריד שאלו ויעל'.

הנקודה הפנימית שבלב האדם מעוררת אותו לתשובה

ובזה פירש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין מד). 'אף על פי שחטא ישראל הוא', כי אף אם חלילה וחס יזיד אדם וירשיע, לא יפגום נפשו ונקודתו הפנימית, הוא חלק יעקב אשר בפנימיותו, כי כל זמן אשר חלק יעקב בקרבו ועדיין לא נכבה לגמרי ח"ו, ע"ז זה יוכל לזכות לתשובה שלימה.

ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד כשרבי צדוק הכהן מלובלין ע"ה (מחשבות חרוץ אות יג) גם מחדש כעניין זה יסוד נפלא, שהכלל הידוע 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' נתחדש רק מיעקב אבינו ע"ה והלאה, וזה לשונו: ואמרו ז"ל (בראשית רבה סג יד) שבים שמת אברהם אבינו ע"ה יצא עשו לתרבות רעה ונפרד מלהיות נקרא עוד זרע יצחק, ובקידושין (יח). איתא דעשו ישראל מומר, והיינו דקודם שיצא לתרבות רעה היה עליו שם ישראל ונימול לשמונה אלא שנשתמד, ואף דבישראל גם מומר אף על פי שחטא ישראל הוא, זהו רק בזרע יעקב שכבר נפקע חבל הנחלה בשלושה חוטים דאין יכול לינתק עוד, אבל בזרע יצחק אף דהיה נקרא תחילה בשם ישראל משנשתמד ויצא לתרבות רעה יצא מכלל ישראל.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התגברות על היצר - כאשר התורה והתפילה כאחד

כפשוטם שאינם לומדים תורה, שהם אכן אינם משכימים כלל, רק מדבר על אלו שעוסקים בתורה אך אינם מקפידים להשכים ללימוד התורה רק עוסקים במלאכתם וגם קובעים עיתותיהם ללימוד התורה אך מכיון שאין משכימים לדברי תורה נמנע מהם השגת הצלחה בתורה ותפילה. כדברינו, שכשהתורה קודמת לכל התעסקות, התפילה כראוי וכנכון - כפי שאכן מתברר אצל המשכימים לתורה, ובכך נוצחים במשך כל היום את יצרם ומתקדש יומם בתוספת קדושה.

התגברות על היצר כאשר התורה והתפילה כאחד

עפ"י הרמז 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה' הנ"ל, ביאר הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא ע"ה (הקפות הקפה ד דרוש ג) מאמר חז"ל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עוון, שכאשר האדם מתייגע בתורה עם דרך ארץ שבגימטריא תפילה, יגיעת שניהם משכחת עוון. שבשניהם כאחד ניצול מלבוא לידי חטא.

תפילה מצילה מן החטא כמו שכתב בבינה לעתים הנ"ל. ותורה מצילה מן החטא כמו שאמרו בגמרא (קידושין ל.) אמר הקב"ה לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקין בתורה אין אתם נמסרין בידו. וכששניהם כאחד יחד דהיינו שמקדים לעסוק בתורה קודם התפילה והתפילה משתבחת יותר ומקובלת ביותר, כן גם בתפילה נותן עיניו למעלה ומבין שהעיקר בחייו היא התורה הקדושה וההתנהגות כדברי התורה, הרי זה מקשר התפילה והתורה יחד, וכל אחד נותן לשני שיתעצם כוחו, ובכך כח הצלתם מן החטא כפול ומכופל.

ונראה שזהו גם פירוש דברי הגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו', ניצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, וכיצד ירגיז את יצרו - באמצעות התפילה הנמשלת לחרב וקשת כנגד יצרו הרע. ואם לאו, יעסוק בתורה - ישתמש בכח התורה העומדת כנגד היצר. שהתורה והתפילה הם הדרך הבטוחה להתגבר על יצרו ולזכות לחיי העולם הבא.

פיתוייו בעולם הזה ובעולם הבא. בכך מובן שלפיכך הקדים יעקב אבינו ע"ה 'חרב' ל'קשת'. אף שבאופן הרגיל תחילת המלחמה מרחוק בקשת לרכך את התנגדות האויב ורק לאחר מכן כשמתקרבים ומגיעים פנים אל פנים נלחמים בחרב. כי בכך רצה להבינו שאין הכוונה למלחמה גשמית כפשוטה, לכך הקדים חרב לקשת, שכן היא דרכה של המלחמה הגדולה כנגד יצר הרע, ראשית המלחמה היא בחרב הרומזת על פיתויו והסתתו בעולם הזה בקירוב מקום, ורק לאחר מכן עולה ומשטין וכנגד זה אנו נלחמים בו בקשת.

יש להקדים תפילה לדברי תורה

עוד אמרו 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה'. ועל כך איתא (תנא דבי אליהו רבה א) 'דרך ארץ קדמה לתורה', והכוונה לתפילה כדבעי שהיא הקודמת ועמדת לו לאדם שיוכל לבוא לידי תורה ולהתגברות היצר כדכתבנו. והוא אמרם ז"ל (אבות פ"ג מ"ט) 'רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת', שיראת שמים הבאה לו לאדם מכח תפילתו היא העומדת להשגת החכמה ולקיומה באדם.

התורה מביאה לתפילה

התורה והתפילה כרוכים זה בזה, וכמו שראינו עד כמה נצרכת הכנה ע"י תפילה כדי לזכות לתורה וקיום מצוותיה, כך הדרך לבוא לתפילה הוא ע"י התורה, שצריך האדם לזכך לבו ומוחו קודם התפילה ובכך תהיה תפילתו בכוונה כראוי. וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ל:) 'חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים'.

כן דרש הרה"ק ר' יואל מסאטמר ע"ה (דברי יואל תזריע אות ב') בתפילת רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:): 'אנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים', וצריך להבין וכי יושבי קרנות משכימים, הלא נמים הם את שנתם וחייהם ומבטלים זמנם, וכי עליהם נאמר 'הם משכימים'. לפיכך ביאר רבי יואל ע"ה, שאין הכוונה על יושבי קרנות

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי (מח כב). תרגם אונקלוס 'ואנא יהבית לך חולק חד יתיר על אחך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי ובבעותי'. וכן אמרו בגמרא (ב"ב קכג.) וכי בחרבו ובקשתו לקח, והלא כבר נאמר (תהלים מד ז) 'כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני'. אלא 'חרבי' זו תפלה, 'קשת' זו בקשה.

והקשה בספר בינה לעתים (דרוש סב), מדוע נמשלה התפילה לחרב וקשת, הן אמת שזמן התפילה הוא זמן מלחמה, אך מדוע נמשלו התורה והתפילה לשני כלי זיין הללו בדווקא.

רק כך פירש דברים נכוחים וערבים, האויב הנלחם עמנו ניגש למלחמה בשני פנים, כדאיתא בגמרא (ב"ב טז.) 'ורוד ומתעה ועולה ומרגיז'. ובלשונו: והנה, יש לנו אויב פנימי עצום ורב - יצרנו הרע. הוא נלחם בנו בשני פנים, אם בהיותו קרוב לנו, ואם בהתרחקו ממנו מאוד. כי כאן בא אצלנו, ופנים בפנים מתעצם עלינו להפילנו במכמורות העוונות בתוקף הסתתו. ועוד מעט הולך בדרך למרוק, למעלה למעלה, עד מקום כסא כבודו יתברך, לפני בית דינו הצדק, ומשם עורך מלחמה נגדנו, מקטרג ומלמד עלינו חובה, ומעורר הדין להענישנו חלילה.

וכנגדו עומד כח התפילה, שכאשר האדם מתפלל כראוי וכנכון וזכה להינצל משתי מלחמות אלו כאחת, ועל כך אמרו בתפילה (יבמות קה.) 'המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה' דהיינו שיסתכל על שפלות עצמו ועל רוממות ה' יתברך, שהם העומדים כנגד היצר היורד ומתעה ועולה ומשטין, שכשיראה שפלות עצמו יכנע לבבו ולא יבוא לידי חטא, ויזכה לנצח ע"י כך את היצר העולה למעלה ולהכריעו לכף זכות.

ממילא יובנו שני השמות שנקראת התפילה, שהרי חרב וקשת אין פעולתם שווה, 'חרב' הוא לבא להילחם פנים אל פנים, ו'קשת' הוא לעומד רחוק. כן הדבר ממש בתפילה, שתי פעולות יש בה כנגד האויב המשטין, 'חרב' כנגד שעומד להסיתנו בקירוב מקום, ו'קשת' כנגד קטרוגו למעלה. שכח התפילה עומד כנגד

עיקר חפצו של יצה"ר הוא העצבות והייאוש של אחר העבירה

לכם ניר ואל תזרעו אל קצים, ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש ח"ו יניקה להחיצונים מהמצות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה. אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

ויכוח יעקב אבינו ויוסף הצדיק - מהי הדרך שיתחיל האדם בעבודת בוראו

ובזה מבאר מהות הויכוח שהיה בין יעקב אבינו ע"ה ליוסף הצדיק ע"ה, שיעקב ע"ה הניח ימינו על ראש אפרים, ויוסף אמר לו 'לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו'. כי יוסף היה בדרגה גבוהה כמו שכתוב (לעיל מב ו) 'הוא המשביר לכל עם הארץ', ששיבר כל הארציות, לכן היה נקל בעיניו להיות בבחינת 'סור מרע' קודם, ולכן רצה שמנשה הרומז לסור מרע - שכן נקרא כך על שם 'כי נשני אלקים' (שם מא נא) לשון שכחה ועזיבת הרע, הוא יהיה הבכור. אך יעקב אבינו ע"ה ראה באספקלריא המאירה שלו שבדורות האחרונים יהיו אנשים כערכנו, שמוכרח להיות אצלם 'עשה טוב' קודם, לכן הקדים את אפרים שרומז על 'עשה טוב' כמו שכתוב (שם פסוק נב) 'כי הפרני אלקים'.

והוא כדברינו, שאל לו לאדם לחשב חשבונות האם ראוי הוא לעבוד את ה', כי זו דרכו של היצר להכניס ייאוש בלבו אחר שחטא, רק קודם יכניס עצמו לעבודת ה' בשמחה של מצוה 'שלא עשני גוי', ומזה יבוא אחר כך לטהר עצמו ולשוב בתשובה שלימה.

שהוא תחבולת היצר כדי להפילו אחר כך בתאוות ח"ו כנודע, שאם לא כן מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו.

והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בתלמוד תורה או בתפלה, ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה, זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפילו לדאגת עונות חמורים ח"ו. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במקום אחר, ושם נתבאר גם כן כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית בה' הבאה אחר העצב, עכ"ל"ק.

הכלל העולה מדברינו הוא, שחלילה לנו להתייחס להרהורים הטורדים במוחנו, האומרים לנו בכל עת שאיננו ראויים לגשת אל הקודש, כי זוהי דרכו של היצר הרע להניא אותנו מלעבוד את ה'. רק עלינו להתחזק ולדעת שכל יהודי בכל מצב בו הוא נמצא חשובה עבודתו לפני בורא עולם, וכשעושה רצונו בכך שממשיך להיות בשמחה, כבר יעזור לו ה' וע"י שיקיים מצוותיו יראה את אשר עליו לתקן, אך צריכים להיות חזקים ובשום אופן לא ליפול לעצבות וייאוש.

בדורנו סדר העבודה הוא 'עשה טוב' ואחר כך 'סור מרע'

הואיל והשמחה יסוד גדול כל כך בעבודתו יתברך, סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מויזניץ ע"ה (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב (ירמיה ד ג) 'נירו

וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמה יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה. ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים (מח זי-יט).

מדרכו של היצר הרע שכאשר מסית ומפתה את האדם, אינו צריך כל כך את מעשה העבירה גופא, וכמו שמובא משמו של החוזה מלובלין ז"ע, שעיקר חפצו של היצר הוא בעצבות שנופל האדם לאחר העבירה, שכך לוכד אותו היצר ברשתו לעולם, באמרו, 'הרי בכל מקרה הינך אבוד, עולם הבא הרי בכל אופן לא יהיה לך, לכל הפחות שלח ידך ואחוז בזנבות הנאות עולם הזה'. וכאשר האדם בעצבות ודכדוך מתייאש הוא מעצמו ומקבל דבריו וכך נלכד ברשתו.

הדרך להתמודד עם טענות היצר המנסה להפילו לייאוש

כשיודע האדם שזו מטרת היצר הרע להפילו בעצבות וייאוש, לא יתן למכהו לחי, רק יתחזק וישמח בשמחה של מצווה שזוכה להתקרב לבורא עולם בתפילה, בלימוד התורה הקדושה ובקיום המצוות, ולא יתפעל מדבריו כלל, ואף אם בא בשק טענותיו לומר לאדם שאינו ראוי לקרב אל הקודש, ישריש בלבו שלא יתכן שהיצר הרע הוא שיאמר לו כיצד לעבוד את ה', כי הרי כל מטרתו אינה לקרב את האדם רק להפילו ברשתו, ואם כן וודאי שמחשבות אלו על שפלותו אינם מגיעים מכח הקדושה, ואינם הדרך לעבוד את ה', ולכן ידחה מחשבות אלו וישמח שזוכה לעבוד את ה' וחשובה עבודתו לפניו בכל מצב שנמצא בו.

וכך כתב בעל התניא ע"ה (ליקו"א כו): אך העצבות ממילי דשמיא צריך לשית עצות בנפשו לפטר ממנה, אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב, אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגנוב ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישירים

דברי יחזקאל
 בני יששכר
 בת עין
 אור לשמים
 תפארת שלמה
 צדקת הצדיק

אורה ישראל
 עבודת ישראל
 מאור ושמש
 מנחם ציון
 יסוד העבודה
 זרע קודש

בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 קדושת לוי
 חיים וחסד
 יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com